

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINIO PROCESO KATEDRA

JŪRATĖ ŠPŪRAITĖ
CIVILINĖS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA

BENDROSIOS KOMPETENCIJOS TEISMŲ IR ADMINISTRACINIŲ TEISMŲ
KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Virgilijus Valančius

Vilnius, 2010

TURINYS

ĮVADAS	3
1. BENDRIEJI TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO KLAUSIMAI.....	7
1.1. Priskirtinumo ir rūšinio teisingumo sąvokų atribojimas	7
1.2. Teismų kompetencijos atribojimo reikšmė ir būdai	11
2. GINČŲ DĖL TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO NAGRINĖJIMO TVARKA	14
2.1. Specialiosios teisėjų kolegijos vaidmuo atribojant teismų kompetenciją	14
2.2. Priskirtinumo taisyklių nesilaikymo teisiniai padariniai	24
3. BYLŲ PRISKIRTINUMO NUSTATYMAS LIETUVOJE PAGAL MIŠRŲJŲ TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO MODELĮ.....	28
3.1. Pozityviosios teisės normų įtvirtintos bylų priskirtinumo nustatymo taisyklės	28
3.1.1. Pozityvusis teismų kompetencijos ribojimas.....	28
3.1.2. Negatyvusis teismų kompetencijos ribojimas	31
3.2. Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje taikomos teismų kompetencijos atribojimo taisyklės	33
3.2.1. Teismų kompetencijos atribojimo kriterijai	33
3.2.2. Teismų kompetencijos atribojimo principai	38
3.2.2.1. Absorbcijos principas	38
3.2.2.2. Dominuojančio teisinio santykio principas	42
3.2.2.3. Operatyvumo principas.....	44
3.2.2.4. Kitos ginčo priskirtinumo nustatymo taisyklės	49
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	51
NAUDOTI ŠALTINIAI	54
SANTRAUKA	61
ZUSAMMENFASSUNG	62

IVADAS

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas valdžių padalijimo principas, pagal kurį valstybės valdžią Lietuvoje vykdo Seimas, Respublikos Prezidentas ir Vyriausybė, Teismas. Taigi skiriama įstatymų leidžiamoji, vykdomoji bei teisminė valdžios, kurios, remiantis šiuo principu, turi būti atskirtos, pakankamai savarankiškos, bet tarp jų turi būti pusiausvyra. Kiekvienai valdžios institucijai suteikiama jos paskirtį atitinkanti kompetencija, kurios konkretus turinys priklauso nuo to, kokiai valstybės valdžiai ši institucija priklauso, taip pat nuo jos vietos tarp kitų valstybės valdžios institucijų, jos įgaliojimų santykio su kitų valstybės valdžios institucijų įgaliojimais.¹ Valdžių padalijimo principas, įtvirtintas Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalyje, konkretinamas kituose Konstitucijos straipsniuose.

Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai. Na, o Konstitucijos 111 straipsnis detalizuoja 109 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą. Čia teigiama, jog Lietuvos Respublikos teismai yra Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Lietuvos apeliacinis teismas, apygardų ir apylinkių teismai. Administracinių, darbo, šeimos ir kitų kategorijų byloms nagrinėti pagal įstatymą gali būti įsteigti specializuoti teismai.

1999 m. sausio 14 d., vadovaujantis būtent Konstitucijos 111 str. 2 dalimi, buvo priimti Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas² bei Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas (toliau – ABTI)³. 1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojus šiems įstatymams, Lietuvoje greta bendrosios kompetencijos teismų pradėjo veikti savarankiška administracinių teismų sistema. Lietuvoje pradėjus veikti specializuotiems administraciniams teismams, iškilo bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo problema, nuo kurios tinkamo išsprendimo ir priklauso, ar asmens pažeista subjektyvioji teisė ar įstatymo saugomas interesas bus operatyviai ir efektyviai apginti. Juk konstitucinė teisė kreiptis teisminės gynybos gali būti realiai ir efektyviai įgyvendinta tik jeigu suinteresuotas asmuo laikosi įstatymų reglamentuotos tvarkos ir sąlygų,⁴ o bylos priskirtinumas konkrečiam teismui yra viena iš teisės kreiptis į teismą prielaidų, kurios nesant, teisė į teisminę gynybą yra negalima. Taigi, siekiant operatyviai ir efektyviai apginti pažeistą subjektyviąją teisę ar įstatymo saugomą interesą teisme, būtina pasirinkti kompetentingą spręsti kilusį ginčą teismą.

---

¹ Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. T. 2. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P. 83.

² Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-309.

³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.

⁴ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 89.

Bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimą visų pirma buvo mėginta išspręsti ABTĮ įtvirtinus taisyklę, jog administraciniams teismams priskiriama spręsti ginčus dėl teisės viešojo ar vidaus administravimo srityje, o bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai, remiantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 22 straipsniu, priskyrus nagrinėti ginčus, kylančius iš civilinių, šeimos, darbo, intelektinės nuosavybės, bankroto, restruktūrizavimo ir kitų privatinų teisinių santykių.

Nepaisant tokio įstatyminio reguliavimo, iškyla situacijų, kuomet tas pats ginčas iš dalies priskirtinas bendrosios kompetencijos teismų, iš dalies – administracinių teismų kompetencijai. Tokia situacija susidaro, kai ieškovas (kalbant apie administracinius teismus – pareiškėjas) viename ieškinyje (prašyme, skunde) suformuluoja reikalavimus, kylančius tiek iš viešosios, tiek iš privatinės teisės reguliuojamų teisinių santykių. Siekiant išvengti bendrosios kompetencijos teismų sistemos bei administracinių teismų sistemos konkurencijos dėl atitinkamo ginčo priskirtinumo jų kompetencijai, remiantis prieš tai minėtu Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymu, buvo įkurta Specialioji teisėjų kolegija. Specialiajai teisėjų kolegijai įstatymu pavesta spręsti bendrosios kompetencijos bei administracinių teismų ginčus dėl bylų priskirtinumo.

Taigi Lietuvoje pasirinktas mišrusis teismų kompetencijos atribojimo būdas: tam tikros teismų kompetencijos atribojimo taisyklės įtvirtintos pozityviosios teisės normomis bei įkurta speciali institucija ginčams dėl teismų kompetencijos atribojimo spręsti.

Tiek administracinio proceso, tiek civilinio proceso teisės doktrinoje bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimui skiriamas pernelyg menkas dėmesys, o tai ir lemia šios temos aktualumą. Kiek išsamesnė analizė teismų kompetencijos atribojimo klausimu pateikiama J. Paužaitės - Kulvinskienės monografijoje „Administracinė justicija: teorija ir praktika“ bei D. Poškos straipsnyje „Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai“. Pažymėtina, kad tiek J. Paužaitės - Kulvinskienės monografijoje, tiek D. Poškos straipsnyje bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimas analizuojamas ganėtinai siaurai, t. y. tik administracinės bei administracinio proceso teisės aspektu.

Darbo problema – bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimas Lietuvos teisės doktrinoje ir teismų praktikoje reglamentuojamas nenuosekliai. Nėra vieningos nuomonės, ar bendrosios kompetencijos teismų

ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą reglamentuoja priskirtinumo, ar vis dėlto rūšinio teisingumo instituto normos.

Tyrimo objektas – teisės mokslo darbai, Lietuvos Respublikos teisės aktai, teismų bei Specialiosios teisėjų kolegijos praktika bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimu.

Hipotezė – nenuoseklus bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo reglamentavimas lemia neefektyvų asmens pažeistų subjektinių teisių ir įstatymo saugomų interesų gynimą.

Darbo tikslas – atriboti bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetenciją bei pateikti galimas tobulinimo kryptis.

Uždaviniai:

- aptarti bendruosius bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo būdus, išskiriant šių būdų taikymo pozityvius bei negatyvius aspektus; nustatyti, ar bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą reglamentuoja priskirtinumo, ar rūšinio teisingumo instituto normos;
- apibrėžti Specialiosios teisėjų kolegijos kompetencijos ribas, įvertinti Specialiosios teisėjų kolegijos vaidmenį ginčų priskirtinumo nustatymo procese bei nustatyti priskirtinumo taisyklių nesilaikymo teisinius padarinius civiliniame procese;
- išskirti pozityviosios teisės normose suformuluotas teismų kompetencijos atribojimo taisykles bei nustatyti bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo kriterijus bei principus, taikytinus Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje, sprendžiant ginčų priskirtinumo klausimą.

Darbo metodai: aprašomasis, sisteminės analizės, lyginimo metodas; iš empirinių metodų taikytas dokumentų analizės metodas, tiriant oficialius dokumentus, t. y. Lietuvos teisės aktus, teismų bei Specialiosios teisėjų kolegijos procesinius dokumentus teismų kompetencijos atribojimo klausimu.

Darbo struktūra. Darbas susideda iš įvado, trijų skyrių, literatūros sąrašo, išvadų ir pasiūlymų, santraukų lietuvių bei vokiečių kalbomis. Pirmajame darbo skyriuje analizuojami bendrieji bendrosios kompetencijos teismų bei specializuotų administracinių teismų kompetencijos atribojimo būdai, taip pat bandoma atsakyti į probleminį klausimą, ar bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atribojama priskirtinumo ar rūšinio teisingumo normomis. Antrajame darbo skyriuje nagrinėjama Specialiosios teisingumo kolegijos sudarymo tvarka, kreipimosi į minėtą teisėjų kolegiją terminai, apibrėžiamos

Specialiosios teisėjų kolegijos kompetencijos ribos, taip pat analizuojami priskirtinumo taisyklių nesilaikymo civiliniame procese padariniai. Trečiasis darbo skyrius skirtas Lietuvoje taikomo mišraus bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo būdo sisteminei analizei.

1. BENDRIEJI TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO KLAUSIMAI

1.1. Priskirtinumo ir rūšinio teisingumo sąvokų atribojimas

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne žodis „kompetencija“ apibrėžiamas kaip „klausimų ar reiškinių sritis, kurią kas gerai išmano“; „darbuotojo ar įstaigos veikimo sritis ir įgaliojimų apimtis“.⁵ Kalbant apie teismų kompetencijos atribojimą, tikslesnė yra antroji sąvoka. Taigi teismo kompetencija – tai teismams įstatymo priskirtų funkcijų ir teisių toms funkcijoms atlikti visuma⁶. Pagal atliekamų funkcijų prigimtį išskiriama:⁷

- jurisdikcinė kompetencija – teismo veikla, susijusi su bylų nagrinėjimu;
- nejurisdikcinė teismo kompetencija – tai teismo teisės ir įgaliojimai, susiję su administracinio pobūdžio funkcijų atlikimu, t. y. teismo pareigūnų organizacinė veikla, arba, kitaip tariant, vidinis teismo administravimas.

Jurisdikcinę teismo kompetenciją reglamentuoja priskirtinumo ir teisingumo institutai.⁸ Remiantis bylų priskirtinumo teismams institutu, nustatoma konkreti institucija, kurios jurisdikcijai priklauso nagrinėti ginčą. Civilinių bylų priskirtinumas teismams – tai civilinių bylų visumos priskyrimas teismo kompetencijai.⁹ Na, o teismų kompetencijai priskiriamų bylų paskirstymo konkretiems teismams tvarką reglamentuoja teisingumo institutas. Teisingumas, skirtingai nei priskirtinumas, atriboja konkretaus teismo kompetenciją nuo kitų teismų, t. y. paskirsto teismų kompetenciją teismų sistemos viduje.¹⁰ Lietuvos teisės mokslo doktrinoje išskiriamos trys teisingumo rūšys:¹¹

- rūšinis (dalykinis) teisingumas;
- teritorinis teisingumas, kuris skirstomas į bendrąjį, išimtinį, sutartinį bei alternatyvųjį teritorinį teisingumą;
- funkcinis teisingumas.

Probleminė situacija susidaro, kai norima išsiaiškinti, kurio instituto normos – priskirtinumo ar rūšinio teisingumo – reglamentuoja bendrosios kompetencijos ir specializuotų

---

⁵ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, <http://www.autoinfo.lt/webdic/>, prisijungta 2009 m. birželio 9 d.

⁶ Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P. 85.

⁷ Ten pat. P. 85 – 86.

⁸ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. I tomas. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 229.

⁹ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso komentaras. I dalis. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 109.

¹⁰ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. I tomas. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 237.

¹¹ Ten pat. P. 237

administracinių teismų kompetencijos atribojimą. Civilinio proceso teisės doktrinoje vieningos nuomonės šiuo klausimu nėra.

V. Mikelėno nuomone,¹² siekiant nustatyti bet kurios bylos teisingumą, reikia išsiaiškinti tris dalykus; pirma, teismų sistemos grandį ir teismų rūšį (bendrasis ar specializuotas teismas nagrinės konkretų ginčą); antra, konkretų tos pačios grandies teismą, trečia, teismą, vykdančią tam tikrą funkciją, nesusijusį su bylos nagrinėjimu pirmosios instancijos teisme, t.y. konkretų teismą instancijų sistemoje. Atitinkamai pagal tai skiriamas trijų rūšių teisingumas: rūšinis (dalykinis), teritorinis ir funkcinis. Taigi, anot V. Mikelėno, būtent rūšinis teisingumas padeda išspręsti du uždavinius:

- nustatyti teismo rūšį, t.y. sužinoti, koks – bendrasis ar specializuotas – teismas turi nagrinėti bylą;
- nustatyti teismų sistemos grandį, kurios teismas nagrinės bylą kaip pirmoji instancija.

Vadovaujantis tokia nuostata, bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimas – rūšinio teisingumo instituto dalykas. Tokios pat pozicijos laikosi ir Civilinio proceso kodekso komentaro autoriai¹³, teigdami, jog „rūšinis teisingumas padeda nustatyti, koks vientisos teismų sistemos teismas – bendrasis ar specializuotas – turi nagrinėti bylą.”

Nuostatai, kad bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atskiriama remiantis rūšiniu teisingumu, pritaria ir D. Poška savo straipsnyje „Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai“¹⁴, tačiau minėtas autorius nepateikia argumentų, galinčių pagrįsti šį jo teiginį, bei visiškai nesigilina į priskirtinumo bei rūšinio teisingumo institutų atribojimo problemą.

Vis dėlto labiau pagrįsta yra naujausioje civilinio proceso teisės literatūroje¹⁵ išsakoma pozicija, kad remiantis priskirtinumo taisyklėmis, o ne teisingumo institutu, turi būti sprendžiama, kokios bylos nagrinėtinos bendrosios kompetencijos teismuose ir kokios administraciniuose teismuose, t. p. kokios bylos bendrosios kompetencijos teismų sistemos viduje nagrinėtinos baudžiamojo proceso, o kokios – civilinio proceso tvarka. Civilinių bylų instituto paskirtis, kaip jau buvo minėta, yra civilinio proceso tvarka priskirtų nagrinėti bylų paskirstymas tarp bendrosios kompetencijos teismų, tad civilinių bylų priskirtinumo institutas

---

¹² Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. I tomas. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 238.

¹³ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 122.

¹⁴ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 89 – 90.

¹⁵ Abromavičienė G. Civilinės bylos teisingumo teismui aktualūs klausimai // Jurisprudencija. 2007. Nr. 3(93). P. 57; Asser D., Baltutytė E., Driukas A. ir kt. Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 114 – 115; Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P. 89.

pagal jo reguliavimo dalyką nėra skirtas spręsti visų teismų kompetencijos atribojimo klausimų, o tik civilinių ginčų priskyrimo nagrinėti civilinio proceso tvarka problema.¹⁶

Nuomonės, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimą reglamentuoja rūšinio teisingumo institutas, susiformavimą galėjo lemti tai, jog šios nuomonės šalininkai tinkamai neįvertino civilinių bylų instituto paskirties bei, įsteigus administracinius teismus, pačioje teismų sistemoje įvykusių pasikeitimų.¹⁷ Tokios pozicijos pasirinkimui įtakos galėjo turėti ir teisingumo instituto nenuoseklus reglamentavimas CPK bei ABTĮ. CPK 26 straipsnyje, t.y. normoje, skirtoje aptarti rūšinį civilinių bylų teisingumą, įtvirtinus ir vieną iš bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo principų – absorbcijos principą – galutinai buvo sujaukta rūšinio teisingumo ir priskirtinumo samprata. Taip pat netikslinga buvo CPK 36 straipsniui suteikti pavadinimą „Ginčų dėl teisingumo sprendimas“, kuris iš esmės neatitinka, (neatspindi) straipsnio turinio bei leidžia daryti klaidingą prielaidą, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencija atskiriama remiantis rūšiniu teisingumu.

ABTĮ taip pat neatsižvelgiama į skirtingą priskirtinumo ir rūšinio teisingumo sąvokų prasmę, todėl šios sąvokos dažnai vartojamos kaip sinonimai. Pavyzdžiui, ABTĮ 16 str. 1 d. įtvirtinta, kad „Administraciniai teismai nesprenžia bylų, kurios yra priskirtos Konstitucinio Teismo kompetencijai, taip pat bylų, priskirtų bendrosios kompetencijos ar kitiems specializuotiems teismams“, o to paties įstatymo 21 str. 1 d. teigiama, kad „Bendrosios kompetencijos teismo ir administracinio teismo ginčus dėl teisingumo rašytinio proceso tvarka sprendžia speciali teisėjų kolegija, į kurią įeina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas ir po vieną šių teismų pirmininkų paskirtą teisėją.“

Teismų praktikoje priskirtinumo bei rūšinio teisingumo sąvokos, kalbant apie bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą, taip pat dažnai sutapatinamos. Nors Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus kolegija nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-747/2002 konstatavo, kad „Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atribojama rūšinio teisingumo taisyklėmis, kurios yra imperatyvaus pobūdžio“¹⁸, vis dėlto kitose LAT nutartyse visiškai neatsižvelgiama į

---

¹⁶ Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. II tomas. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006. P. 98.

¹⁷ Asser D., Baltutytė E., Driukas A. ir kt. Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 117.

¹⁸ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 6 d. nutartis c. b. *M. Vilkelytė – Mitalauskiene v. J. Vilkelis*, Nr. 3K-3-747/2002, kat. 85.2.

šià taisyklę ir, atribojant bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetenciją, vartojamos tiek priskirtinumo, tiek rūšinio teisingumo sąvokos. Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-481/2004 teigiama, kad „prašymas dėl viešojo administravimo subjekto sprendimo išieškoti nesumokėtus muitų mokesčius, mokestinės pretenzijos, pateiktos laiduotojui, panaikinimo nagrinėjamas ne civilinio proceso, o LR muitų kodekso, LR administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka administraciniame teisme. Minėtos bylų *priskirtinumo* praktikos laikosi Specialioji teisėjų kolegija ginčams dėl *teisingumo* tarp bendrosios kompetencijos teismo ir administracinio teismo spręsti.“¹⁹ Taigi net toje pačioje nutartyje, kalbant apie bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą, pavartotos dvi skirtingą reikšmę turinčios sąvokos.

Toks neatidus skirtingus civilinio proceso teisės institutus apibūdinančios terminijos vartojimas įneša painiavos ne tik sprendžiant klausimą, kuriuo institutu - priskirtinumo ar teisingumo - remiantis yra atribojamos bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų funkcijos, bet ir apskritai sujaukia šių dviejų institutų sampratą.²⁰

Autorės nuomone, bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atribojama remiantis priskirtinumo, o ne rūšinio teisingumo instituto normomis. Laikantis šios pozicijos, šiame darbe, kalbant apie bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą, vartojama priskirtinumo, o ne rūšinio teisingumo sąvoka. Teisingumo sąvoka į priskirtinumo nekeičiama tik pateikiant originalias citatas.

---

¹⁹ LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 22 d. nutartis civ. byloje *UAB DK „Lamantinas“ v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. 3K-3-481/2004, kat. 39.6.1; 67;85.2.

²⁰ Asser D., Baltutytė E., Driukas A. ir kt. Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 116.

1.2. Teismų kompetencijos atirbojimo reikšmė ir būdai

Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos padalijimas aktualiausias valstybėse, kuriose yra įsteigti nuo bendrosios kompetencijos teismų nepriklausomi specializuoti administraciniai teismai.²¹ Civilinio proceso teisės doktrinoje klausimas, kokia yra bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencijos atirbojimo reikšmė, nėra išsamiai reglamentuojamas, todėl, autorės nuomone, šį klausimą tikslinga aptarti šiame darbe.

Teisės doktrinoje išskiriami šie bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atirbojimo būdai:²²

- ginčo priskyrimas konkrečios sistemos teismo kompetencijai, remiantis pozityviosios teisės normomis;
- teismų kompetencijos atirbojimas, remiantis bendrosios kompetencijos teismų praktikos formuojamomis taisyklėmis;
- specialaus institucinio mechanizmo ginčams dėl teismų kompetencijos atirbojimo spręsti sukūrimas;
- sistemiškai gali būti taikomas mišrus kompetencijos atirbojimo būdas, apimantis keletą iš aukščiau paminėtų būdų.

Nuo to, koks konkrečiai būdas bus pasirinktas, priklauso, ar bus tinkamai užtikrinta žmogaus teisė į teisminę gynybą bei operatyvų teismo procesą. „Bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencijos atirbojimas yra susijęs su viešu interesu. Nuo šio klausimo tinkamo išsprendimo priklauso, ar bus užtikrinta žmogaus teisė į operatyvų teismo procesą, kurią garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalis. Todėl normos, reglamentuojančios priskirtinumo institutą, privalo būti aiškinamos ir taikomos atsižvelgiant į piliečių interesus. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnį valdžios įstaigos, taigi ir teismų sistema, privalo tarnauti žmonėms. Todėl bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atirbojimo klausimas turi būti sprendžiamas tokiu būdu, kuris yra labiausiai priimtinas žmonėms ir užtikrintų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje garantuotą žmogaus teisę į operatyvų teismo procesą.“²³

---

²¹ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 133.

²² Ten pat. P. 133-136.

²³ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 31 d. nutartis civ. byloje *P. Micevičius v. J. Anusauskas ir kt.*, Nr. 3K-7-989/2000, kat. 35.

Pasirinkti teismų kompetencijos atribojimo būdą, kuris optimaliausiai užtikrintų žmogaus teisę į operatyvų teismo procesą nėra lengva. „Pozityviosios teisės normomis“ atribojant dviejų skirtingų sistemų teismų kompetenciją, tikėtina, kad, tam tikrai sričiai nepatekus į teisinį reguliavimą, teismai ims konkuruoti dėl vieno ar kito ginčo priskirtinumo jų kompetencijai, tuo apsunkindami žmogaus teisę į teisminę gynybą arba padarydami ją visiškai neįgyvendinamą, atsisakius priimti ieškinį (prašymą, skundą) kaip nepriskirtiną tiek bendrosios kompetencijos teismų, tiek administracinių teismų kompetencijai.

Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo „pozityviosios teisės normomis“ teigiamas aspektas yra tas, kad toks teismų kompetencijos atribojimo reglamentavimas yra sąlygiškai aiškus ir prieinamas kiekvienam teismine gynyba suinteresuotam asmeniui. Be to, taikant šį teismų kompetencijos atribojimo būdą, yra užtikrinama asmens teisė į operatyvų civilinį (administracinį) procesą, kadangi nėra kreipiamasi į specialią priskirtinumo ginčus nagrinėjančią instituciją. Tokiu būdu išvengiama proceso vilkinimo.

Vis dėlto teisė į operatyvų teismo procesą gali būti pažeidžiama net ir atribojant teismų kompetenciją „pozityviosios teisės normomis“. Tokia situacija susidarytų tuomet, jei, nagrinėjant bylą kasacinės instancijos teisme, pirmosios instancijos ir apeliacinio teismo sprendimas būtų panaikintas dėl to, kad bylą, neatsižvelgdamas į teisinį reguliavimą arba teisės normas interpretuodamas neteisingai, išnagrinėjo tam kompetencijos neturintis teismas ir byla būtų perduota iš naujo nagrinėti kompetentingam teismui. Tokiu atveju laikas, per kurį išnagrinėjama civilinė ar administracinė byla padvigubėtų ir asmens teisė į operatyvų teismo procesą nebūtų užtikrinta. Autorės nuomone, tokios situacijos susidarymas neišvengiamas, atribojant bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetenciją ir kitais būdais.

Būdas, kuomet teismų kompetencija atribojama teismų praktikos formuojamomis taisyklėmis yra „vienas iš kontroversiškiausių, nes priklauso nuo konkrečios valstybės aukščiausiųjų bendrosios ir specializuotos kompetencijos teismų kooperacijos; be to, teismų praktika taiko tiek formaliuosius, tiek materialinius – dalykinius ginčo“ priskirtinumo „nustatymo kriterijus, tai priklauso nuo tam tikrų kategorijų ginčų“.²⁴

Atribojant bendrosios kompetencijos teismų bei specializuotų administracinių teismų kompetenciją specialaus institucinio mechanizmo²⁵ pagalba, teismų kompetencijos atribojimo

---

²⁴ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 135.

²⁵ Prancūzijoje – Ginčų tribunolo, Italijoje – Kasacinio teismo, Čekijoje – specialaus senato, sudaromo iš trijų Aukščiausiojo administracinio teismo teisėjų ir trijų Aukščiausiojo teismo teisėjų, žr. Frowein Jochen Abr. Die Kontrollpflicht bei der gerichtlichen Überprüfung von Handlungen der Verwaltung, Untersuchung über die Rechtslage in Frankreich, Grossbritannien, Italien, Österreich, Sweden, der Schweiz, Spanien, den Vereinigten Staaten

taisyklių „nustatymas nepaliekamas savaveiksmei teismų praktikai“, kaip tai būtų atibojant teismų kompetenciją konkrečios valstybės aukščiausių bendrosios kompetencijos ar specializuotų teismų praktika, o „oficialiai aprobuojami bendri visai teisminei valdžiai“²⁶ teismų kompetencijos atibojimo kriterijai.

Taigi vieno ar kito bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų kompetencijos atibojimo būdo pasirinkimas bei taikymas konkrečios valstybės teisinėje sistemoje priklauso nuo toje valstybėje funkcionuojančios teisinės sistemos pobūdžio, nuo tam tikrų istorinių aplinkybių, nuo aukščiausių valstybės institucijų, taip pat ir teismų tarpusavio kooperacijos. Būtina atkreipti dėmesį, kad dažniausiai sistemiškai taikomi keli iš analizuotų būdų. Tokiu būdu siekiama užtikrinti kuo optimalesnę asmens teisių apsaugą. Mišrus bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atibojimo būdas taikomas ir Lietuvos teisinėje sistemoje, t. y. bylų priskirtinumas teismui nustatomas remiantis tiek „pozityviosios teisės normomis“, tiek Specialiosios teisėjų kolegijos formuojama praktika teismų kompetencijos atibojimo klausimu. Lietuvoje taikomo mišraus teismų kompetencijos atibojimo būdo išsami analizė pateikiama trečiajame šio darbo skyriuje.

---

von Amerika und den Europäischen Gemeinschaften. - Max – Planck – Institut, Heidelberg/Berlin: Springer – Verlag, 1993.

²⁶ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 136.

2. GINČŲ DĖL TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO NAGRINĖJIMO TVARKA

2.1. Specialiosios teisėjų kolegijos vaidmuo atribojant teismų kompetenciją

Pažymėtina, kad klausimą, ar konkretus ginčas dėl teisės priklauso teismo kompetencijai, *ex officio* nustato pats teismas (teisėjas). Teismo teisė pačiam spręsti, ar ginčas priklauso jo jurisdikcijai vadinama kompetencijos kompetencijos principu.²⁷

Įgyvendinant kompetencijos kompetencijos principą, tarp bendrosios kompetencijos teismo bei administracinio teismo gali kilti ginčas dėl atitinkamo ginčo priskirtinumo. Tokį ginčą galimai sąlygoja tai, kad teisinis reguliavimas nėra visaapimantis. Ieškovui (pareiškėjui) viename ieškinyje (prašyme, skunde) keliant tiek administracinio, tiek civilinio pobūdžio reikalavimus, sudėtinga nustatyti ginčo priskirtinumo klausimą, vadovaujantis vien tik pozityviosios teisės normų įtvirtintu reguliavimu.

Tai, kad tarp bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų leidžiami ginčai dėl priskirtinumo, patvirtina ir sisteminė CPK 36 straipsnio antros, trečios bei ketvirtos dalių analizė. Literatūroje²⁸ nurodoma, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų ginčai dėl priskirtinumo gali būti dviejų rūšių:

- pozityvūs, kai abiejų sistemų teismai pripažįsta bylą esant priskirtiną jų kompetencijai;
- negatyvūs, kai nei bendrosios kompetencijos teismai, nei administraciniai teismai nepripažįsta, kad byla priskirtina jų kompetencijai.

Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 37 str. 1 d., CPK 36 str. 2 d., ABTĮ 21 str. 1 d. nustato, kad bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų ginčus dėl kompetencijos atribojimo sprendžia Speciali teisėjų kolegija (kai kur vadinama Specialiąja teisingumo kolegija, Teisingumo kolegija arba paprasčiausiai Teisėjų kolegija).

Į šią kolegiją įeina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojas ir po vieną šių teismų pirmininkų paskirtą teisėją.²⁹ Iš pirmo žvilgsnio paritetiniais pagrindais sudaromos Specialiosios teisėjų kolegijos principas lyg ir atitinka teisminės valdžios lygiavertį atstovavimą ir nešališką ginčo priskyrimo klausimo išsprendimą.³⁰ Tačiau minėtasis lygiateisiškumo principas, kitaip

²⁷ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. I tomas. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 232.

²⁸ Ten pat. P. 242.

²⁹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 21 str. 1 d. // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.

³⁰ Paužaitė – Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 138.

lygiavertis bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų atstovavimas, paneigiamas Teismų įstatymo 37 straipsnio 3 dalimi bei ABTĮ 21 straipsnio 3 dalimi, kur įtvirtinta, kad Specialiosios teisėjų kolegijos posėdžiams pirmininkauja Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkas, o balsams pasiskirsčius po lygiai, lemiamą reikšmę turi kolegijos posėdžio pirmininko balsas. J. Paužaitės - Kulvinskienės nuomone, „bet koks pirmininko *ex officio* numatymas pažeidžia paritetą ir kartu kompromisinį sistemos pobūdį“.³¹

Esant keturių asmenų kolegijai, atveju, kuomet kolegijos narių balsai pasiskirstytų po lygiai, tikimybė yra gana didelė. J. Paužaitės – Kulvinskienės nuomone, kykla pagrįsta abejonė dėl nešališko teismo principo realaus įgyvendinimo ir savarankiškos administracinių teismų teisminės praktikos formavimo.

Situacijos, kuomet kolegijos narių balsai pasiskirstytų po lygiai, būtų galima išvengti numatant nelyginį Specialiosios teisėjų kolegijos narių skaičių. Įtvirtinus tokią kolegijos sudėtį, sprendimo priėmimo balsų dauguma principas būtų realizuotas visa apimtimi ir nė vienai iš teismų sistemų nebūtų suteiktas prioritetas, priimant galutinį sprendimą dėl ginčo priskirtinumo. Tokiu atveju vis dėlto kiltų bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų lygiateisio dalyvavimo teismų kompetencijos atribojimo procedūroje problema, kadangi viena teismų sistema būtų atstovaujama didesne apimtimi, nei kita. Taigi siekiant išvengti vienos teismų sistemos pranašumo būtų tikslinga vienu iš Specialiosios teisėjų kolegijos narių skirti neutralų asmenį, neatstovaujantį nei bendrosios kompetencijos teismų, nei administracinių teismų sistemai. Tokiu asmeniu galėtų būti teisės krypties socialinių mokslų daktaras ar habilituotas daktaras, užsiimantis moksline akademinė veikla.

Pažymėtina, kad nei Lietuvos Respublikos teismų įstatyme, nei CPK, nei ABTĮ nėra apibrėžtas Specialiosios teisėjų kolegijos narių įgaliojimų laikotarpis. Darytina išvada, kad Specialiosios teisėjų kolegijos struktūrinę kaitą iš dalies reikėtų sieti su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko kadencijos bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojo kadencijos trukme, iš dalies – su Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bei Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkų kadencijos trukme. Keičiantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkui ar Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininko pavaduotojui, turėtų keistis ir Specialiosios teisėjų kolegijos struktūrinė sudėtis. Struktūrinė Specialiosios teisėjų kolegijos sudėtis turėtų keistis ir pasikeitus minėtų teismų pirmininkams, kadangi net du kolegijos narius skiria būtent minėtų teismų pirmininkai.

---

³¹ Paužaitė – Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 148.

Kiek detaliau nei Lietuvos Respublikos teismų įstatyme, ABTĮ ar CPK Specialiosios teisėjų kolegijos kompetencijos ribos apibrėžiamos 2007 m. liepos 2 d. priimtoje minėtos teisėjų kolegijos nutartyje.³² Čia teigiama, kad „Specialioji teisėjų kolegija ginčams dėl teisingumo tarp bendrosios kompetencijos teismo ir administracinio teismo spręsti yra darinys, turintis specialią apibrėžtą kompetenciją. Jai, remiantis CPK 36 straipsnio 2 dalimi, ABTĮ 21 straipsniu, priskirta spręsti klausimus, koks teismas – bendrosios kompetencijos ar administracinis – privalo spręsti kilusį ginčą. Šiais klausimais ji priima galutines ir neskundžiamas nutartis. Jokie kiti įgalinimai Specialiajai teisėjų kolegijai nėra suteikti. Specialioji teisėjų kolegija ginčams dėl priskirtinumo spręsti nėra teisminė instancija, kuriai įstatymu būtų pavesta vertinti bendrosios kompetencijos teismų ar administracinių teismų priimtus procesinius sprendimus ir juos naikinti. Tačiau Specialioji teisėjų kolegija yra institucija, kuriai suteikta kompetencija priimti galutinį procesinį sprendimą dėl to, bendrosios kompetencijos ar administraciniams teismams yra priskirtinas nagrinėti ginčas. Specialioji teisėjų kolegija nėra saistoma bylą nagrinėjusių teismų priimtais procesiniais sprendimais bylos priskirtinumo klausimais. Ginčo priskyrimas bendrosios kompetencijos ar administraciniams teismams išsprendžiamas, atsižvelgiant į materialinių santykių, iš kurių kyla ginčas, specifiką, o ne į tai, kokius procesinius sprendimus teismai buvo priėmę prieš kreipdamiesi dėl teismų kompetencijos atribojimo klausimo išsprendimo.“

Taigi šiuo atžvilgiu abejotinas Specialiosios teisėjų kolegijos praktikos³³ teisingumas, kuomet rezoliucinėje nutarties dalyje ne tik nurodomas bylą pagal kompetenciją turintis nagrinėti teismas, tačiau ir panaikinama atitinkamo teismo nutartis, kuria buvo spręstas ieškinio (skundo, prašymo) priėmimo klausimas. Kaip jau buvo minėta, Specialiajai teisėjų kolegijai jokių įstatymu nėra suteikta teisė naikinti bendrosios kompetencijos teismų ar administracinių teismų priimtus procesinius sprendimus ar nutartis. Juk Specialioji teisėjų kolegija vienoje iš savo priimtų nutarčių pati yra pabrėžusi, kad, „Specialiai teisėjų kolegijai išsprendus bylos priskirtinumo klausimą, ankstesni teismų procesiniai sprendimai priskirtinumo klausimu nebesaisto teismo, kuriam perduodama byla, nepriklausomai nuo to, ar šie procesiniai sprendimai buvo ar nebuvo apskūsti ir panaikinti įstatymų nustatyta tvarka.“³⁴ Kadangi teismo procesinis sprendimas ginčo priskirtinumo nustatymo klausimu automatiškai netenka galios, kai Specialioji teisingumo kolegija priima priešingą sprendimą, tokiu atveju nėra būtina, kad

---

³² Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 2 d. nutartis byloje *L. D. v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM Kauno rajono priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba*.

³³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 15 d. nutartis byloje *K. B. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija*.

³⁴ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 2 d. nutartis byloje *L. D. v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM Kauno rajono priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba*.

Specialioji teisėjų kolegija kiekvienoje iš savo priimamų nutarčių pabrėžtų, jog atitinkamo teismo nutartis yra negaliojanti ir naikintina.

Taigi Specialioji teismingumo kolegija nustačiusi, kad byla priskirtina bendrosios kompetencijos teismui, nors minėtą bylą prieš tai nagrinėjo administracinis teismas, kuris ir kreipėsi į Specialiąją teismingumo kolegiją su prašymu išspręsti ginčo priskirtinumo klausimą (galima ir atvirkštinė situacija), bylą kartu su priimta nutartimi tiesiogiai perduoda nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui įstatymų nustatyta tvarka. Byla teismui, kuris kreipėsi į Specialiąją teismingumo kolegiją, šiuo atveju administraciniam teismui, nėra grąžinama. Į Specialiąją teismingumo kolegiją besikreipusiam teismui išsiunčiamas tik Specialiosios teisėjų kolegijos nutarties ginčo priskirtinumo nustatymo klausimu nuorašas.

Kiek kitokia situacija susidaro tuo atveju, jei ginčo priskirtinumas priešingos teismų sistemos teismui nustatomas ne skundo priėmimo stadijoje, o bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme. Specialioji teisėjų kolegija, nustačiusi, kad ginčas priskirtinas bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai, nors bylą pirmąja instancija jau yra išnaginėjęs administracinis teismas, negali perduoti minėto ginčo nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui tol, kol apeliacine tvarka nepanaikintas administracinio teismo sprendimas: „Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus ši byla turėtų būti nagrinėjama bendrosios kompetencijos teisme. Tačiau, kaip matyti iš bylos, ji buvo iškelta administraciniame teisme, šiame teisme išnagrinėta pirmąja instancija ir buvo priimtas šio teismo sprendimas dėl bylos esmės, Speciali teisėjų kolegija negali perduoti bylos pagal teismingumą bendrosios kompetencijos teismui. Kadangi pagal Administracinių bylų teisenos įstatymo 20, 127 straipsnius administracinio teismo pirmąja instancija priimto sprendimo teisėtumo patikrinimas priskirtas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo kompetencijai, todėl byla perduotina šiam teismui apeliacine tvarka spręsti pirmosios instancijos administracinio teismo priimto sprendimo teisėtumo klausimą.“³⁵

Taigi jei į Specialiąją teisėjų kolegiją kreipėsi apeliacinės instancijos teismas, tai byla, išsprendus priskirtinumo klausimą, šiam teismui ir grąžinama nagrinėti apeliacine tvarka, nepaisant to, kad Specialiosios teisėjų kolegijos nutartyje nurodytas visai kitos teismų sistemos teismas, kuriam byla priskiriama nagrinėti. Specialioji teisėjų kolegija bylos tiesiogiai tam teismui perduoti negali, kol byla neišnagrinėta apeliacine tvarka. Specialioji kolegija savo iniciatyva bylą gali perduoti nagrinėti kitam teismui, net jeigu nepanaikinta minėto teismo nutartis priskirtinumo nustatymo klausimu tol, kol byla nėra išnagrinėta iš esmės, t. y. kol byloje nepriimtas galutinis sprendimas.

---

³⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 15 d. nutartis byloje *Vytautas Puslys v. Zarasų rajono savivaldybės administracija*.

Būtina atkreipti dėmesį, kad „Specialioji teisėjų kolegija pagal įstatymuose nustatytą kompetenciją sprendžia tik bendrosios kompetencijos teismo ir administracinio teismo ginčus dėl teisingumo. Alternatyviojo teisingumo klausimų sprendimas neįeina į Specialiosios teisėjų kolegijos kompetenciją, todėl kolegija“ savo priimamose nutartyse šiuo klausimu nepasisako.³⁶ Specialioji teisėjų kolegija taip pat nepasisako dėl išimtinį teisingumą reglamentuojančių procesinių teisės normų taikymo tikslingumo atitinkamoje byloje: „Specialioji teisėjų kolegija, pasisakiusi dėl aptariamąs bylos rūšinio teisingumo (byla nagrinėtina bendrosios kompetencijos teisme), dėl CPK 31 straipsnio taikymo šioje byloje nepasisako ir Kauno miesto apylinkės teismo šiuo aspektu pateiktų argumentų nevertina, nes tai nėra susiję su <...> teisės aktuose apibrėžta Specialiosios teisėjų kolegijos kompetencija.“³⁷

Pažymėtina, kad, sprendama ginčo priskirtinumo klausimą, Specialioji teisėjų kolegija vadovaujasi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimu, nors tokia jos pareiga jokiais teisės aktais tiesiogiai neįtvirtinta. Tam tikrų teismų kompetencijos atribojimo taisyklių, pavyzdžiui, absorbcijos principo, susiformavimą Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje nulėmė būtent Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pateikti išaiškinimai. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo priimti išaiškinimai turi įtakos ir pačios Specialiosios teisėjų kolegijos praktikos kaitai bei savotiškam nenuoseklumui bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo procese.

Pagal galiojančią tvarką priskirtinumo ginčus tarp bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų gali inicijuoti ribotas subjektų skaičius, t. y. visų instancijų bendrosios kompetencijos, taip pat administraciniai teismai. Nei pareiškėjas, nei ieškovas, nei kiti byloje dalyvaujantys asmenys neturi teisės kreiptis į Specialiąją teisėjų kolegiją su prašymu išspręsti civilinės ar administracinės bylos priskirtinumo klausimo. Žinoma, parengiamajame teismo posėdyje proceso šalys bei jų atstovai turi teisę pateikti prašymą bylą nagrinėjančiam teisėjui dėl tikslingumo kreiptis į Specialiąją teisėjų kolegiją, tačiau vis dėlto galutinį sprendimą šiuo klausimu priima bylą nagrinėjantis teisėjas. Pasiūlymas kreiptis į Specialiąją teisingumo kolegiją gali būti suformuluojamas ir pačiame ieškinyje (prašyme, skunde), tačiau tokio pasiūlymo tikslingumą taip pat sprendžia skundo priėmimo klausimą nagrinėjantis teisėjas.

---

³⁶ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. rugpjūčio 08 d. nutartis byloje *E. G. v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija*.

³⁷ Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 14 d. nutartis byloje *UAB „Kauno regiono veislininkystė“ v. Kauno apskrities viršininko administracija*.

Esant tokiam reguliavimui, gali susidaryti situacija, kai tiek bendrosios kompetencijos teismas, tiek atitinkamas administracinis teismas atsisakys priimti ieškinį (skundą, prašymą), kaip nepriskirtiną bendrosios kompetencijos teismų ar administracinių teismų sistemos teismų kompetencijai, palikdami Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą ieškovo (pareiškėjo) teisę į teisminę gynybą nerealizuotą.

Tačiau, įtvirtinus nuostatą, kad į Specialiąją teisėjų kolegiją gali kreiptis ir proceso šalys, tikėtina, jog tam tikrais atvejais bylos nagrinėjimas būtų piktybiškai vilkinamas pačių proceso šalių, kreipiantis į Specialiąją teisėjų kolegiją dėl ginčo priskirtinumo nustatymo, nors bylą nagrinėjančiam teismui nekiltų jokių abejonių dėl ginčo priskirtinumo. Siekiant išvengti bylos nagrinėjimo vilkinimo, siūlytina įstatymuose įtvirtinti nuostatą, kad priskirtinumo ginčą gali inicijuoti ir proceso šalys, tik tai jos turi daryti prieš pateikdamos teismui ieškinį (prašymą, skundą) bei sumokėdamos atitinkamą fiksuotą mokestį už tai, kad jų prašymas būtų nagrinėjamas. Žinoma, toks reguliavimas nėra labai tinkamas, kalbant apie administracinį procesą, kadangi šiame procese terminai, per kuriuos galima apskusti vieno ar kito viešojo administravimo subjekto priimtą sprendimą yra ganėtinai trumpi ir jei pareiškėjas dar kreiptųsi į Specialiąją teisingumo kolegiją, jis šiuos terminus praleistų ir taip prarastų galimybę apginti savo pažeistą teisę. Tokiu atveju siūlytina keisti teisinį reguliavimą bei pailginti terminus, per kuriuos asmuo gali apskusti viešojo administravimo subjekto jo atžvilgiu priimtus sprendimus.

Bendrosios kompetencijos teismai motyvuotus prašymus ar nutartis spręsti teismų kompetencijos atribojimo klausimą paduoda per Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą, administraciniai teismai – per Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą.³⁸ Pažymėtina, jog teismas į Specialiąją teisingumo kolegiją turi kreiptis su motyvuotu prašymu. Motyvuotu prašymu Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje nėra laikomas toks prašymas, kuriame tik pakartojami atsakovo teiginiai dėl bylos priskirtinumo, nepateikiant jokių paties teismo motyvų, pagrindžiančių teismo abejones dėl to, kuriam – bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui yra priskirtinas keliamas ginčas.

Kaip pavyzdį, kai į Specialiąją teisėjų kolegiją buvo kreiptasi su nepakankamai motyvuotu prašymu, tikslinga pateikti 2006 m. liepos 21 d. Specialiosios teisėjų kolegijos nutartį³⁹, priimtą byloje pagal ieškovo A. M. ieškinį atsakovui Vilniaus miesto savivaldybės administracijai, trečiajam asmeniui Vilniaus apskrities viršininko administracijai dėl pažeistų teisių gynimo pagal Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo prašymą išspręsti ginčo priskirtinumo klausimą. Nors Specialioji teisėjų kolegija ir konstatavo, kad Vilniaus miesto 1-ojo apylinkės teismo prašymas

---

³⁸ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 36 str. 3 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

³⁹ Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 21 d. nutartis byloje *A. M. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija*.

nebuvo pakankamai motyvuotas, tačiau kažkokių neigiamų sankcijų nebuvo imtasi ir dėl bylos priskirtinumo buvo pasisakyta. Taigi darytina išvada, kad teismai į Specialiąją teisingumo kolegiją gali kreiptis tiek su motyvuotu, tiek su visiškai nemotyvuotu prašymu, kadangi kažkokių neigiamų padarinių, pateikus nemotyvuotą prašymą, nekyla.

Apie nutarties, kuria kreipiamasi į Specialiąją teisėjų kolegiją, priėmimą yra informuojami byloje dalyvaujantys asmenys. Prašymą ar nutartį Specialioji teisėjų kolegija nagrinėja rašytinio proceso tvarka, tad byloje dalyvaujantys asmenys į šį posėdį nėra kviečiami, o teismo posėdžio protokolas nėra rašomas.

Prašymas (nutartis) išnagrinėjamas per dešimt dienų nuo tokio prašymo (nutarties) gavimo⁴⁰. Tokiu būdu užtikrinamas pakankamai operatyvus priskirtinumo ginčo išsprendimas konkrečioje byloje⁴¹. Byla, remiantis CPK 36 str. 3 d., per tris dienas nuo Specialios teisėjų kolegijos nutarties priėmimo išsiunčiama į atitinkamą pirmosios instancijos teismą, kuriam ji priskirtina, arba į apeliacinės instancijos teismą, kuriam nutartis dėl priskirtinumo taip pat yra privaloma.

Svarbu pažymėti, kad teismai į Specialiąją teisėjų kolegiją dėl bylos priskirtinumo klausimo išsprendimo gali kreiptis esant bet kuriai proceso stadijai.⁴² Taigi galima situacija, kai į Specialiąją teisingumo kolegiją bus kreiptasi tik kasacinėje instancijoje. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti Kauno miesto apylinkės teismo 2007 m. vasario 13 d. išnagrinėtą bylą pagal ieškovės R. A. P. ieškinį atsakovui Kauno miesto savivaldybei dėl pažeistų teisių ir sprendimų panaikinimo, kurioje nei pirmosios instancijos teismas, nei Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, nagrinėdama bylą apeliacine tvarka, bylos priskirtinumo klausimo nekėlė. Abejonių dėl bylos priskirtinumo bendrosios kompetencijos teismo kompetencijai iškilo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijai, nagrinėjant bylą kasacine tvarka. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija 2008 m. sausio 7 d. nutartimi kreipėsi į Specialiąją teisėjų kolegiją, prašydama išspręsti kilusio ginčo priskirtinumo klausimą. Tačiau Specialioji teisėjų kolegija, greta visų argumentų pabrėždama ir proceso trukmę, nusprendė, kad byla turėtų būti užbaigta nagrinėti bendrosios kompetencijos teisme.⁴³ Taigi neigiamų padarinių nagrinėjamu atveju nekilo. Kiek kitokia situacija susidarė, kai Kauno apygardos teismas, peržiūrėdamas Kauno miesto apylinkės teismo 2007 m. birželio 21 d. išnagrinėtą bylą pagal ieškovės Z. K. U. ieškinį atsakovui Kauno apskrities viršininko administracijai dėl apskrities viršininko įsakymo panaikinimo apeliacine tvarka, 2008 m. sausio

⁴⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 36 straipsnio 3 d. // Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.

⁴¹ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 100.

⁴² Lietuvos Respublikos Civilinio proceso komentaras. I dalis. Vilnius: Justitia, 2004. P. 154.

⁴³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *R. A. P. v. Kauno miesto savivaldybė*.

21 d. nutartimi kreipėsi į Specialiąją teisėjų kolegiją dėl ginčo priskirtinumo nustatymo. Specialioji teisėjų kolegija 2008 m. sausio 31 d. nutartimi bylą perdavė nagrinėti administraciniam teismui, neatsižvelgdama į tai, kad bylą pirmąja instancija jau buvo išnagrinėjęs bendrosios kompetencijos teismas. Taigi pirmosios instancijos teismo nesikreipimas į Specialiąją teisingumo kolegiją dar tik sprendžiant ieškinio priėmimo klausimą lėmė, kad nebuvo tinkamai įgyvendinta į teismą besikreipusio asmens teisė į operatyvų teismo procesą.

Situacijos, kai bylos priskirtinumo klausimas iškeliamas tik apeliacinės ar kasacinės instancijos teisme susidarymą galimai lemia dispozityvus kreipimosi į Specialiąją teisėjų kolegiją pobūdis. Teisės doktrinoje⁴⁴ pagrįstai teigiama, kad įtvirtinus privalomą kreipimąsi į Specialiąją teisėjų kolegiją sprendžiant ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, sumažėtų atvejų, kai byla perduodama nagrinėti atitinkamam teismui tik apeliacinės ar netgi kasacinės instancijos teismo iniciatyva kreipusis į Specialiąją teisėjų kolegiją. Imperatyvaus pobūdžio kreipimasis į Specialiąją teisėjų kolegiją papildomai garantuotų ir Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintą asmens teisę į bylos išnagrinėjimą per kiek įmanoma trumpiausią laiką bei užtikrintų proceso koncentruotumo bei ekonomiškumo principų įgyvendinimą. Šie pakeitimai įpareigotų teismą, dar prieš pradėdant bylą iš esmės nagrinėti pirmojoje instancijoje, atidžiai ištirti bylos priskirtinumo klausimą bei atsižvelgti į proceso dalyvių nuomonę dėl šio klausimo.

Nei ABTĮ, nei CPK neįtvirtina bendrosios kompetencijos teismo ar administracinio teismo pareigos, sprendžiant ieškinio (administracinių teismų atveju – prašymo, skundo) priėmimo klausimą, tiesiogiai remtis Specialiosios teisėjų kolegijos nutartimis, priimtomis sprendžiant ginčus dėl teismų kompetencijos atribojimo analogiškose bylose. Tai, autorės nuomone, sumenkina Specialiosios teisėjų kolegijos vaidmenį, sprendžiant priskirtinumo ginčus tarp bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų.

Nuostatos, kad bendrosios kompetencijos bei administraciniai teismai, spręsdami ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, privalo remtis Specialiosios teisingumo kolegijos nutartimis įtvirtinimas įstatymų lygiu galimai lemtų teismų kreipimąsi į Specialiąją teisingumo kolegiją dėl bylos priskirtinumo nustatymo sumažėjimą, kadangi teismai būtų priversti sistemškai bei nuosekliai analizuoti Specialiosios teisingumo kolegijos priimamas nutartis bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimu.

Specialioji teisėjų kolegija ginčo priskirtinumo klausimą sprendžia atsižvelgdama į:

---

⁴⁴ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 100.

- ieškinyje (prašyme, skunde) ieškovo (pareiškėjo) suformuluotus konkrečius reikalavimus teismui arba, kitaip tariant, ieškinio (prašymo, skundo dalyką);
- ieškinio (prašymo, skundo) pagrindą, t. y. teisės normas, kuriomis grindžiamas ieškovo (pareiškėjo) reikalavimas;
- faktines bylos aplinkybes (byla ilgą laiką nagrinėjama bendrosios kompetencijos ar administraciniame teisme ir ją perduoti kitos teismų sistemos teismui netikslinga);
- tam tikrais atvejais lemiamą reikšmę, sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą, įgyja ir bendras tikslas, kurio siekia ieškovas (pareiškėjas) ginčo išsprendimu teisme;
- atsakovo atsiliepime pateiktą argumentaciją.

Pažymėtina, jog ginčo priskirtinumą bendrosios kompetencijos teismų arba administracinių teismų kompetencijai nulemia ieškovo (pareiškėjo) tinkamai suformuluotas ieškinio (prašymo, skundo) dalykas bei pagrindas. Ginčo priskirtinumo klausimas negali būti sprendžiamas, esant netiksliai suformuluotam ieškovo (pareiškėjo) reikalavimui bei faktiniam jo pagrindui: „Todėl Specialioji teisėjų kolegija mano, kad nagrinėjamu atveju ieškovė yra netiksliai suformulavusi savo reikalavimą ir faktinį jo pagrindą, pagal kurį būtų galima spręsti bylos teisingumo klausimą. Dėl šių priežasčių byla gražintina nagrinėti bendrosios kompetencijos teismams. Tik tada, kai teismas, kuriam pateiktas toks ieškinytis, imsis įstatyme nustatytų ir leistinų priemonių, kad būtų pašalinti ieškinio trūkumai <...>, ir jeigu ieškovė juos pašalins, pagal faktinį ieškinio pagrindą bei ieškinio dalyką <...> teismas galės spręsti, kokios kompetencijos teismuose turėtų būti nagrinėjama byla, o, esant neaiškumui, kreiptis į Specialią teisėjų kolegiją išspręsti bylos rūšinio teisingumo klausimą.“⁴⁵

Taigi prieš kreipdamiesi į Specialiąją teisingumo kolegiją tiek bendrosios kompetencijos, tiek administraciniai teismai visų pirma turi išsiaiškinti, ar ieškinytis (prašymas, skundas) atitinka įstatymų reikalavimus ir ar nereikėtų ieškovui (pareiškėjui) nustatyti termino ieškinio (prašymo, skundo) trūkumams pašalinti. Nepašalinus ieškinio (prašymo, skundo) trūkumų, Specialiajai teisingumo kolegijai tampa sudėtingiau arba netgi visiškai neįmanoma išspręsti ginčo priskirtinumo nustatymo klausimą.

Žinoma, ginčo priskirtinumas bendrosios kompetencijos teismų arba administracinių teismų kompetencijai ne visada nustatomas vien tik analizuojant ieškovo (pareiškėjo) ieškinyje (prašyme, skunde) suformuluotus konkrečius reikalavimus teismui bei teisės normas, kuriomis tie reikalavimai grindžiami. Tam tikrais atvejais ginčo priskirtinumui nustatyti reikšmės turi ir tai, kokios – viešosios ar privatinės teisės požiūriu bylą nagrinėsiantis teismas turės vertinti atsakovo argumentaciją, kuri bus pateikta tolimesnėse proceso stadijose: „Ieškinio reikalavimai

⁴⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 17 d. nutartis byloje *V. Č v. VĮ Registrų centro Kauno filialas*.

dėl atitinkamų Teritorinio bei Centrinio registratorių sprendimų panaikinimo bei įpareigojimo įregistruoti nuosavybės teises į turtą <...> trečiojo asmens UAB „Artulėja“ vardu reiškia ginčą dėl teisės viešojo administravimo srityje ir yra teisingi administraciniam teismui. Teismas, nagrinėdamas bylą, turės vertinti atsakovo veiksmus, atliktus vykdant teisės aktais jam pavestas funkcijas viešojo administravimo srityje. <...> T. y. atsakovų veiksmai ar neveikimas, jų argumentai, turės būti teismo vertinami viešosios, o ne privatinės teisės požiūriu.“⁴⁶

Taigi Specialiajai teisingumo kolegijai įstatymu suteikta teisė priimti galutines ir neskundžiamas nutartis bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimu. Specialiosios teisingumo kolegijos reikšmę teismų kompetencijos atribojimo procese sumenkina tai, kad įstatymuose nėra įtvirtinta imperatyvaus pobūdžio nuostatų, jog kreipimasis į Specialiąją teisingumo kolegiją tiek bendrosios kompetencijos, tiek administraciniams teismams yra privalomas, sprendžiant ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, bei nuostatos, kad tiek administraciniai teismai, tiek bendrosios kompetencijos teismai, spręsdami ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą privalo tiesiogiai remtis Specialiosios teisėjų kolegijos priimtomis nutartimis atitinkamų ginčų priskirtinumo nustatymo klausimu. Įstatymiškai įtvirtinus šias nuostatas, autorės nuomone, sumažėtų atvejų, kai teismo sprendimas panaikinamas dėl to, kad bylą išnagrinėjo tam kompetencijos neturintis teismas. Tokiu būdu taip pat būtų užtikrinama asmens teisė į operatyvų teismo procesą, kadangi teismai, nebegalėtų kreiptis į Specialiąją teisingumo kolegiją, nagrinėjant bylą apeliacine ar kasacine tvarka. Taigi ir pats ginčo priskirtinumo klausimas būtų atidžiau nagrinėjamas pirminėse civilinio ar administracinio proceso stadijose.

---

⁴⁶ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 8 d. nutartis byloje AB „Vilma“ v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Klaipėdos apskrities viršinininko administracija.

2.2. Priskirtinumo taisyklių nesilaikymo teisiniai padariniai

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 str. įtvirtinta nuostata, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ir laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą. Ši nuostata nereiškia, kad tokią teisę turi bet kuris asmuo. Konstitucijoje tik suteikta galimybė šią subjekcinę teisę įgyti esant įstatyme nustatytiems pagrindams. Pagal CPK 5 str. 1 d. asmens teisė kreiptis į teismą siejama su jos įgyvendinimu įstatymo nustatyta tvarka. Procesinė subjekcinė teisė kreiptis į teismą priklauso nuo tam tikrų įstatyme nurodytų procesinio pobūdžio aplinkybių, kurios pagal procesinius teisinius padarinius skirstomos į dvi grupes:⁴⁷

- teisės kreiptis į teismą prielaidas;
- teisės kreiptis į teismą tinkamo įgyvendinimo sąlygas.

Įstatymų leidėjas teisę kreiptis į teismą sieja su konkrečios bylos priskirtinumu teismo kompetencijai. Bylos priskirtinumas teismo kompetencijai yra viena iš teisės kreiptis į teismą prielaidų.⁴⁸ Tai, ar asmens reikalavimas, dėl kurio jis kreipiasi į teismą, priskirtinas teismo kompetencijai, priklauso nuo to reikalavimo turinio. Nei teisės doktrinoje, nei teismų praktikoje nėra vieningos nuomonės, koku pagrindu teismas privalo atsisakyti priimti ieškinį (kalbant apie administracinius teismus – skundą, prašymą), jeigu ieškinyje ar skunde (prašyme) suformuluotas reikalavimas yra priskirtinas priešingos, nei kreipiasi ieškovas (pareiškėjas) teismų sistemos teismo kompetencijai. Civilinio proceso teisės doktrinoje išsakoma nuomonė: „Jei įstatymų leidėjas reikalavimą priskiria administraciniam teismui, o kreipiamasi į bendrosios kompetencijos teismą, teismas privalo atsisakyti priimti pareiškimą kaip nenagrinėtiną šiame teisme remdamasis CPK 137 str. 2 d. 1 punktu.“⁴⁹

Tokios pat pozicijos laikosi ir Civilinio proceso kodekso komentaro autoriai. Jų nuomone, „aiškinant“ CPK 137 str. 2 d. 1 punktą „kartu su kitas teisių gynybos formas reguliuojančiomis normomis, taip pat su CPK 1 ir 22 straipsniais darytina išvada, kad šiuo pagrindu pareiškimą būtina atsisakyti priimti bet kada, kai jis nepriskirtinas nagrinėti būtent civilinio proceso tvarka.“ „Taigi dėl teisių gynybos teisminės formos prioriteto ir universalumo komentuojamas atsisakymo priimti ieškinį pagrindas skirtas ne tiek teismų ir kitų ginčus nagrinėjančių institucijų, kiek skirtingos paskirties teismų kompetencijai atriboti.“⁵⁰

---

⁴⁷ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso komentaras. I dalis. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 295.

⁴⁸ Ten pat. P. 296.

⁴⁹ Abromavičienė G., Vėlyvis S. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos // Jurisprudencija. 2006. Nr. 2(80). P. 125.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso komentaras. I dalis. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 303–304.

Civilinio proceso kodekso komentaro autoriai, teigdami, kad bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atibojama remiantis rūšiniu teisingumu ir tuo pačiu teigdami, jog remiantis CPK 137 str. 2 d. 1 p., o ne CPK 137 str. 2 d. 2 p. turi būti atsisakoma priimti ieškinį, jei šiame ieškinyje suformuluotas reikalavimas priskirtinas administracinių teismų kompetencijai, yra nenuoseklūs.

Teigiant, kad bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atibojimą reglamentuoja rūšinio teisingumo instituto normos, sistemiškai turi būti laikomasi pozicijos, jog bendrosios kompetencijos teismas jo kompetencijai nepriskirtiną ieškinį, t. y. ieškinį, kuriame suformuluoti reikalavimai priskirtini administracinio teismo kompetencijai, turi atsisakyti priimti, remdamasis CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punktu kaip neteisingą bendrosios kompetencijos teismui.

Kiek nuoseklesnis nei Civilinio proceso kodekso komentaro autoriai šiuo klausimu yra D. Poška teigdamas, kad „rūšinio teisingumo taisyklėmis visų pirma yra nustatoma, kuris (bendrosios kompetencijos ar specializuotas) teismas turi nagrinėti bylą. Jeigu byla teismui neteisinga, teisėjas ar teismas turi atsisakyti priimti ieškinį ar skundą (CPK 1 straipsnio 1 dalis, **137 straipsnio 2 dalies 2 punktas**⁵¹, ABTĮ 3 straipsnio 1 dalis, 37 straipsnio 2 dalies 2 punktas).“⁵² Autorės nuomone, D. Poškos pozicija šiuo klausimu nėra teisinga.

Dėl CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 bei 2 punktų taikymo atsisakant priimti ieškinį tikslingumo yra pasisakęs ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas.⁵³ Vadovaujantis minėto teismo praktika, ieškinys neturi būti priimtas CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintu pagrindu tuo atveju, jei ieškinys pagal CPK 1, 22 straipsnius nepriskirtas nagrinėti civilinio proceso tvarka. Remiantis CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punkte įtvirtintu pagrindu ieškinį atsisakoma priimti, kai byla priskirtina bendrosios kompetencijos teismui nagrinėti civilinio proceso tvarka, tačiau pareiškimas paduotas, nesilaikant CPK nustatytų rūšinio ar teritorinio teisingumo taisyklių, pagal kurias nustatomas konkretus pirmosios instancijos teismas, kuriam byla teisinga. Taigi bendrosios kompetencijos teismas ieškinio priėmimo stadijoje nustatęs, kad byla priskirtina administraciniam teismui, ieškinį turi atsisakyti priimti remdamasis CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktu, o ne CPK 137 straipsnio 2 dalies 2 punktu.

---

⁵¹ Paryškinta autorės.

⁵² Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 90.

⁵³ LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 15 d. nutartis civ. byloje *G. P. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*, bylos Nr. 3K-3-232/2009, kat. 94.2.1(S).

Pažymėtina, kad CPK 137 straipsnis taikomas tik esant pirmajam civilinio proceso stadijai, todėl priėmęs pareiškimą ir iškėlęs civilinę bylą, teismas šios teisės normos taikyti negali. Po to, kai civilinė byla iškelta, negalima atsisakyti priimti ieškinio.⁵⁴

Tokiu atveju būtina aptarti situaciją, kuomet ne bylos iškėlimo stadijoje, o jau nagrinėjant bylą bendrosios kompetencijos teisme paaiškėja, kad byla priskirtina administracinių teismų kompetencijai. Tokiu atveju iškeltą civilinę bylą, remiantis CPK 293 str. 1 dalimi būtina nutraukti.⁵⁵ Nei CPK, nei kiti tam tikras teisių gynbos formas reglamentuojantys įstatymai (ABTĮ, BPK) nenumato galimybės iškeltas, bet nagrinėti atitinkamo proceso tvarka nepriskirtas bylas perduoti nagrinėti kitiems teismams ar kita proceso forma.

Teismų praktikoje bylos procesinės baigties klausimas, bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje nustačius, jog teismas nekompetentingas nagrinėti tam tikrą ginčą, sprendžiamas taip pat nevienodai. Pavyzdžiui, vienoje iš savo nutarčių⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, jog bendrosios kompetencijos teismas, nustatęs, kad jo žinioje esančią bylą kompetentingas nagrinėti administracinis teismas, negali nei bylą perduoti nagrinėti specializuotam teismui, nei pats ją išspręsti iš esmės, o pareiškimą turi palikti nenagrinėtą. Tuo tarpu LAT Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 31 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-3-198/2004 pagal uždarnosios akcinės draudimo bendrovės „Baltikums draudimas“ ieškinį Kauno teritorinei muitinei nurodoma, kad nenagrinėtina bendrosios kompetencijos teismuose byla yra nutrauktina, remiantis CPK 293 str. 1 dalimi. Vėliau ir ši praktika buvo pakeista. LAT Civilinių bylų skyriaus kolegija 2004 m. rugsėjo 13 d. priimta nutartimi⁵⁷ nustatė, kad bendrosios kompetencijos teismų pažeidžiant rūšinio teisingumo taisyklės išnagrinėta, tačiau vis dėlto administraciniame teisme nagrinėtina byla, remiantis CPK 34 str. 2 dalies 4 punktu, turi būti perduota pagal teisingumą administraciniam teismui, o ne nutraukiama vadovaujantis CPK 293 str. 1 dalimi.

Teismų praktikos nenuoseklumą lemia ir akivaizdūs teisės normų, reglamentuojančių bylų priskirtinumo administraciniame procese taisyklės ir jų nesilaikymo teisinius padarinius, prieštaravimai. ABTĮ 101 str. 1 punkte teigiama, kad pagrindas nutraukti bylą yra jos nepriskirtinumas administracinių teismų kompetencijai, tačiau to paties įstatymo 70 str. įtvirtinta, kad, paaiškėjus, jog byla buvo priimta teismo žinion pažeidžiant priskirtinumo atitinkamiems teismams taisyklės, administracinis teismas nutartimi turi perduoti bylą atitinkamam bendrosios

---

⁵⁴ Lietuvos Respublikos Civilinio proceso komentaras. I dalis. - Vilnius: Justitia, 2004. P. 299.

⁵⁵ Ten pat. P. 304.

⁵⁶ LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. kovo 27 d. nutartis civ. byloje *Tverų vidurinė mokykla v. Plungės rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-508/2002, kat. 105; 117.

⁵⁷ LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis civ. byloje *UADB „Legela“ v. Kauno teritorinė muitinė, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, bylos Nr. 3K-3-444/2004, kat. 85.2.

kompetencijos teismui. Bylos perdavimo iš vieno teismo kitam teismui klausimą išsprendžia atitinkamo teismo teisėjų kolegija arba Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo pirmininkas⁵⁸.

ABTĮ 101 straipsnio 1 punkte bei 70 straipsnio 1 dalies 2 punkte įtvirtintos nuostatos prieštaringai taikomos ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo formuojamoje praktikoje. Pavyzdžiui, vienoje iš Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutarčių buvo išaiškinta, jog tuo atveju, kai paaiškėja, kad byla buvo priimta teismo žinion pažeidžiant priskirtinumo atitinkamiems teismams taisykles, teismas, remdamasis ABTĮ 70 str. 1 d. 2 p., perduoda bylą nagrinėti atitinkamam teismui. „Pagal įstatymą bylos perdavimas kitam teismui vyksta toje proceso stadijoje, kurioje nustatomas teisingumo taisyklių pažeidimas.“⁵⁹ Kitoje byloje⁶⁰ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pripažino pagrįstais pirmosios instancijos teismo veiksmus, kuriais byla, kaip nepriskirtina administracinių teismų kompetencijai, buvo nutraukta remiantis ABTĮ 101 straipsnio 1 dalimi.

Sistemiškai laikantis pozicijos, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencija atribojama ne rūšinio teisingumo, bet priskirtinumo instituto normomis, darytina išvada: sprendžiant ieškinio priėmimo klausimą bendrosios kompetencijos teismui konstatavus, kad ieškinys vis dėlto priskirtinas administracinio teismo kompetencijai, byla turi būti užbaigiama, atsisakant priimti ieškinį pagal CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktą kaip nenagrinėtiną teisme. Jei bylos priskirtinumas kitos sistemos teismui paaiškėja tik bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje, tokia byla turi būti nutraukiama remiantis CPK 293 straipsnio 1 dalimi.

---

⁵⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 70 str. 2 d. // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.

⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 24 d. nutartis adm. byloje *P. Gražulis, J. Veselka ir A. M. Pavilionienė v. Kauno miesto savivaldybė*, Nr. AS14-103-05, kat. 54.

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 20 d. nutartis adm. byloje *R. Grigaliūnas v. Plungės rajono Policijos komisariatas*, bylos Nr. AS6-248-04, kat. 57.

3. BYLŲ PRISKIRTINUMO NUSTATYMAS LIETUVOJE PAGAL MIŠRŲJŲ TEISMŲ KOMPETENCIJOS ATRIBOJIMO MODELĮ

3.1. Pozityviosios teisės normų įtvirtintos bylų priskirtinumo nustatymo taisyklės

3.1.1. Pozityvusis teismų kompetencijos ribojimas

Vienas iš būdų išvengti bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų ginčų dėl kompetencijos – tam tikrų taisyklių, ribojančių teismo kompetenciją išankstinis suformulavimas ir įtvirtinimas pozityviosios teisės normose. Teismų kompetencija gali būti ribojama tiek pozityviai, tiek negatyviai.

Pozityvus kompetencijos ribojimas – įstatymu įtvirtintas aiškus tam tikros kategorijos ginčų priskyrimas bendrosios kompetencijos ar administracinių teismų kompetencijai. Vienas iš pozityvaus administracinio teismo kompetencijos ribojimo pavyzdžių – ABTĮ 16 str. 1 d., nustatanti, kad administraciniai teismai nesprenžia bylų, kurios yra priskirtos Konstitucinio Teismo, bendrosios kompetencijos ar kitų specializuotų teismų kompetencijai. Šiuo ribojimu „iš anksto siekiama išvengti probleminių atvejų, kai ginčas gali turėti administracinio ginčo požymių, tačiau įstatymų leidėjo valia priskirtas ne administracinių teismų kompetencijai.“⁶¹

Sistemiškai analizuojant Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 15 straipsnio 2 dalį, 10 straipsnio 4 dalies 4 punktą, to paties straipsnio 7 dalies 3 punktą tikslinga išskirti dar vieną pozityvų administracinių teismų kompetencijos ribojimo atvejį – suformuotą taisyklę, kad bendrosios kompetencijos teismas, iškėlęs bankroto bylą konkrečiam subjektui, tampa teismingas ir visiems ginčams, susijusiems su šio subjekto turтинiais klausimais, nagrinėti. Taigi visos civilinės bylos, kuriose įmonei pareikšti turтинiai reikalavimai, tarp jų ir su darbo santykiais susiję reikalavimai, privalo būti perduotos būtent bankroto bylą nagrinėjančiam teismui.⁶² Tokios pat praktikos laikosi ir Specialioji teisėjų kolegija, vienoje iš savo priimtų nutarčių konstatavusi, kad „iškėlus įmonei – mokesčių mokėtojui – bankroto bylą, ginčo dėl mokesstinės nepriemokos išieškojimo teismingumą lemia bankroto instituto paskirtis ir bankroto proceso specifika. Tiek administracinis, tiek bankroto procesas yra viešosios teisės reguliavimo sritis, tačiau,

---

⁶¹ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 73.

⁶² Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 15 str. 2 d. // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.

konkuruojant šių įstatymų nuostatomis, prioritetas teiktinas būtent atitinkamoms bankroto proceso nuostatomis.<...> Atitinkamų bylų perdavimą nagrinėti bankroto bylą iškėlusiam teismui nulemia įmonės, kuriai iškelta bankroto byla, ypatinga – skolininko – teisinė padėtis kitos proceso šalies atžvilgiu“.⁶³

Nors Įmonių bankroto įstatymas *expressis verbis* nereglamentuoja ginčų teisingumo, kuomet bankrutuojanti įmonė reiškia reikalavimus dėl administracinių aktų, kurių pagrindu atsirado bankrutuojančios įmonės turtinė prievolė, panaikinimo, tačiau sisteminė Įmonių bankroto įstatymo teisės normų bei bankroto instituto tikslų analizė patvirtina, kad tokie reikalavimai taip pat nagrinėtini bendrosios kompetencijos teisme,⁶⁴ neišskiriant jų nagrinėti administraciniam teismui vien tik formaliai vadovaujantis ABTĮ 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta bendro pobūdžio taisykle, jog bylos dėl mokesčių, kitų privalomų mokėjimų, rinkliavų sumokėjimo, grąžinimo ar išieškojimo, finansinių sankcijų taikymo, taip pat dėl mokestinių ginčų priskirtos administracinių teismų kompetencijai. Taisyklė, kad būtent bendrosios kompetencijos teismas, iškėlęs bankroto bylą konkrečiam subjektui, tampa teisingas ir visiems ginčams, susijusiems su šio subjekto turtiniais klausimais, ABTĮ 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto atžvilgiu vertintina kaip *lex specialis*. Specialioji teisingumo kolegija yra konstatavusi⁶⁵, kad toks priskirtinumo klausimo sprendimas, kai bendrosios kompetencijos teisme nagrinėjama įmonės bankroto byla pritraukia ir visas kitas bylas, kuriose įmonei reiškiami turtinio pobūdžio reikalavimai, padeda įgyvendinti šiuos bankroto instituto tikslus:

- apsaugoti visų, o ne pavienių nemokios įmonės kreditorių ir pačios nemokios įmonės teises ir teisėtus interesus;
- įstatymų leidėjo siekį tokio pobūdžio klausimus išspręsti kiek įmanoma operatyviau;
- padeda įgyvendinti Įmonių bankroto įstatymo 1 straipsnio 3 dalį, kurioje reikalaujama kitų įstatymų nuostatas, reglamentuojančias įmonių veiklą, kreditoriaus teisę į reikalavimų tenkinimą, kreditoriaus teisę imtis priemonių skoloms išieškoti, mokesčius ir kitas privalomas įmokas ir jų administravimą bankroto proceso metu įmonėse taikyti tiek, kiek jos neprieštarauja Įmonių bankroto įstatymo nuostatomis.

---

⁶³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *R. M. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, tretieji suinteresuoti asmenys Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Marijampolės skyrius, UAB „Vadybos apskaita“*.

⁶⁴ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis byloje *bankrutuojanti UAB „Tauga“ v. Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos*.

⁶⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. liepos 28 d. nutartis byloje *bankrutuojančios UAB „Nertera“ administratorius v. Kauno teritorinė muitinė*.

Pozityvusis bendrosios kompetencijos teismų kompetencijos ribojimo atvejis buvo įtvirtintas Lietuvos Respublikos 2008 m. liepos 14 d. įstatymu Nr. X-1696, priėmus naują Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo redakciją bei minėto įstatymo 46 straipsnio 8 dalyje įtvirtinus nuostatą, kad Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos sprendimas, su kuriuo nesutinka viešosios informacijos rengėjai ar skleidėjai, kurių atžvilgiu tas sprendimas buvo priimtas, gali minėtą sprendimą skusti Vilniaus apygardos administraciniam teismui. Iki tol galiojusioje Visuomenės informavimo įstatymo redakcijoje nebuvo konkrečiai nurodyta, kokios sistemos teismui – bendrosios kompetencijos ar specializuotam administraciniam – minėtos Komisijos sprendimai yra skundžiami, taigi iki tol buvo vadovaujama Specialiosios teisėjų kolegijos formuojama praktika⁶⁶ minėtus ginčus priskirti bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai. Taigi Specialiosios teisėjų kolegijos praktika turėjo būti keičiama atsižvelgiant į pozityviosios teisės normomis nustatytus pakeitimus.

Praktika, kai įstatymu aiškiai kiekvienu konkrečiu atveju nurodomas ginčo priskirtinumas bendrosios kompetencijos ar specializuotų administracinių teismų kompetencijai vertintina teigiamai. Išankstinis ginčo priskirtinumo taisyklių nustatymas pozityviosios teisės normose leidžia išvengti nesibaigiančių teismų ginčų dėl priskirtinumo, taip pat tokiu būdu yra užtikrinama besikreipiančio į teismą asmens teisė į operatyvų teismo procesą. Vis dėlto literatūroje išskiriami ir abejotini pozityvaus administracinio teismo kompetencijos ribojimo atvejai:

- Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 10² str., 11 straipsnio 3 dalis;⁶⁷
- Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 55 straipsnis;⁶⁸

J. Paužaitės - Kulvinskienės nuomone, ginčų dėl Notarų garbės teismo sprendimų, ginčų dėl Notarų rūmų nutarimų ir sprendimų teisėtumo bei ginčų dėl Advokatų garbės teismo sprendimų priskyrimas bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai pozityviosios teisės normomis diskutuotinas. Notarų garbės teismo veikla pagal savo pobūdį yra viešojo administravimo veikla. Notarų rūmų norminė veikla artima norminių administracinių aktų leidybai, o Advokatų tarybos funkcijos taip pat priskirtinos prie viešojo administravimo, todėl ginčai šių kategorijų bylose savo pobūdžiu yra ginčai dėl viešojo administravimo ir turėtų būti priskirti administracinių teismų kompetencijai.⁶⁹

---

⁶⁶ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 24 d. nutartis byloje UAB „Anykštos redakcija“ v. Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisija.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Valstybės žinios, 1998, Nr. 64-1840.

⁶⁹ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 74 - 75.

Taigi įstatymų leidėjas, pozityviosios teisės normomis nustatydamas ginčo priskirtinumą, ne visada atsižvelgia į ginčo prigimtį bei įstatymais įtvirtina abejotinas ginčų priskirtinumo nustatymo taisykles, kuriomis turi vadovautis teismai, bei kurių negali pakeisti ir Specialioji teisingumo kolegija, sprendama atitinkamo ginčo priskirtinumo klausimą.

3.1.2. Negatyvusis teismų kompetencijos ribojimas

Negatyvusis teismų kompetencijos ribojimas – tai įstatymu įtvirtintas tam tikro pobūdžio ginčų nepriskyrimas nei bendrosios kompetencijos, nei administracinių teismų kompetencijai. Kaip negatyvusis administracinių teismų kompetencijos ribojimas vertintina ABTĮ 16 str. 2 dalis⁷⁰, taip pat įtvirtinanti keletą pozityvaus administracinių teismų kompetencijos ribojimo atvejų, ir tuo dubliuojanti ABTĮ 16 str. 1 dalį.

Tai, kad administracinių teismų kompetencijai nepriskiriama tirti Respublikos Prezidento, Seimo, Seimo narių, Ministro pirmininko, Vyriausybės (kaip kolegialios institucijos), Konstitucinio Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo ir Lietuvos apeliacinio teismo teisėjų veiklos, kitų teismų teisėjų, taip pat prokurorų, ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir antstolių procesinių veiksmų, susijusių su teisingumo vykdymu ar bylos tyrimu, taip pat su sprendimų vykdymu, ir Seimo kontrolieriaus sprendimų (rekomendacijų), vertintina kaip suprajustiniai, t.y. teismų kontrolei nepriskirtini atvejai.⁷¹ Taigi suprajustinį atvejų nepriskirtinumą teismų kompetencijai lemia šie kriterijai:⁷²

- subjekto statusas; paprastai tai yra konstituciniai valstybės valdžios organai ir pareigūnai: Respublikos Prezidentas, Seimas, Seimo nariai, Ministras Pirmininkas, Vyriausybė, teisėjai, prokurorai;
- veiksmų pobūdis: tik tokia šių pareigūnų veikla, kuri nėra viešojo ar vidaus administravimo funkcijų vykdymas, pavyzdžiui, prie tokios veiklos būtų galima priskirti Seimo atliekamą įstatymų leidybą ar Respublikos Prezidento atstovavimą valstybei.

Šiuo atžvilgiu yra pagrįsta Specialiosios teisėjų kolegijos išvada,⁷³ kad ABTĮ 16 straipsnio 2 dalis atiboja tik administracinio teismo kompetenciją nuo Konstitucinio Teismo

---

⁷⁰ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 76.

⁷¹ Ten pat.

⁷² Ten pat.

⁷³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 23 d. nutartis byloje *Lietuvos Evangelikų reformatų bažnyčia v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 31 d. nutartis byloje *A. J. G., G. J., V. J. ir kt. v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė*.

kompetencijos, tačiau nesuvaržo teisės į teisminę gynybą kilus ginčui dėl Vyriausybės veiksmų viešojo administravimo srityje.

Taigi ABTĮ 16 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas sąrašas vertintinas kaip baigtinis ir negali būti aiškinamas plečiamai, kadangi toks negatyvus pobūdžio teismų kompetencijos ribojimas vertintinas kaip visuotinės teisės į teisminę gynybą išimtis.

3.2. Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje taikomos teismų kompetencijos atribojimo taisyklės

3.2.1. Teismų kompetencijos atribojimo kriterijai

Teisės literatūroje skiriami šie bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo kriterijai:

- ginčo subjektų teisinė padėtis (ginčo subjektinė sudėtis),
- teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdis⁷⁴ (kai kur įvardijamas kaip ginčo pobūdžio (ginčo dalyko) kriterijus⁷⁵ arba materialinių teisinių santykių turinys⁷⁶).

J. Paužaitė - Kulvinskienė išskiria dar vieną teismų kompetencijos atribojimo kriterijų – formalųjį kriterijų. Formalusis teismų kompetencijos atribojimo kriterijus remiasi dviem vertinimo pagrindais: subjektiniu bei procesiniu. Remiantis subjektiniu pagrindu, administraciniais ginčais dėl teisės vadinami visi ginčai, kurie nagrinėjami administraciniame teisme. Vadovaujantis procesiniu pagrindu, administraciniais ginčais dėl teisės laikomi visi ginčai, jei jiems nagrinėti naudojama tam tikra vienoda procesinė forma.

Vadovaujantis būtent formaliuoju kriterijumi, tarybiniu laikotarpiu administraciniais ginčais buvo pripažįstami ginčai, kuriems nagrinėti buvo taikoma speciali CPK bylų, kylančių iš administracinio pobūdžio teisinių santykių, teiseną. Subjektas ar taikytina procesinė tvarka nulemdavo, ar ginčas bus laikomas administraciniu ginču dėl teisės, ar ne. Materialinė ginčo prigimtis apskritai nebuvo vertinama.⁷⁷

Kaip pažymi J. Paužaitė - Kulvinskienė, vadovaujantis formaliuoju kriterijumi, sudėtinga paaiškinti administracinio ginčo priskyrimą administracinių teismų kompetencijai tais atvejais, kai administracinius ginčus nagrinėja ne tik specializuoti administraciniai teismai, bet ir bendrosios kompetencijos teismai. Formalusis kriterijus netinka ir tais atvejais, kai yra numatytos kelios skirtingos administracinių bylų nagrinėjimo teisenos bei tais atvejais, kai pozityvioji teisė numato galimybę civilinio ar baudžiamojo proceso metu išnagrinėti ir iškilusį administracinį ginčą. Taigi formaliojo teismų kompetencijos atribojimo kriterijaus taikymas dabartinėje Lietuvos teisinėje sistemoje nėra tikslingas.

---

⁷⁴ Valančius V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai // *Jurisprudencija*. 2004. T. 51(43). P. 76.

⁷⁵ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // *Teisė*. 2006. T. 59. P. 92.

⁷⁶ Paužaitė - Kulvinskienė J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija*. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 83.

⁷⁷ Ten pat. P. 82-83.

Kadangi formalusis kriterijus šiuo metu atibojant bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetenciją nėra taikomas, todėl, autorės nuomone, tikslingiau pateikti realiai funkcionuojančių bei Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje taikomų pagrindinių teismų kompetencijos atibojimo kriterijų – ginčo subjektų teisinės padėties bei teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdžio kriterijų – išsamią analizę.

Taigi ginčo priskirtinumo klausimas atitinkamos teismų sistemos teismui Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje nustatomas vadovaujantis vien tik teismų kompetencijos atibojimo kriterijais tuo atveju, kai ieškovo (pareiškėjo) teismui pateikiamame ieškinyje (skunde, prašyme) formuluojami vieningos teisinės prigimties reikalavimai, t. y. reikalavimai, kylantys arba iš administracinių teisinių, arba iš civilinių teisinių santykių. Jeigu ieškinyje (skunde, prašyme) reiškiami tiek administracinio teisinio, tiek civilinio teisinio pobūdžio reikalavimai, tokiu atveju greta teismų kompetencijos atibojimo kriterijų gali būti taikomi ir teismų kompetencijos atibojimo principai.

Ginčo subjektų teisinės padėties kriterijus:

Ginčo priskyrimą administracinių teismų kompetencijai, remiantis ginčo subjektų teisinės padėties kriterijumi, nulemia šių sąlygų visuma:

- viena iš ginčo šalių yra valdingus įgaliojimus turintis viešojo administravimo subjektas,
- teisiniams santykiams, susiklosčiusiems tarp ginčo šalių, būdingas pavaldumas.

Jeigu ginčo šalys dalyvauja materialiuosiuose teisiniuose santykiuose kaip lygiateisiai subjektai bei gali savarankiškai disponuoti jiems priklausančia materialiąja subjektine teise, tokiu atveju ginčas, vadovaujantis ginčo subjektų teisinės padėties kriterijumi, priskiriamas bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai. Taigi bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai be jokių abejonių priskiriami tie ginčai, kurių dalyviai yra fiziniai arba juridiniai asmenys, nevykdantys jokių viešojo administravimo įgaliojimų.

Teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdžio kriterijus:

Remiantis šiuo kriterijumi, ginčai, kylantys iš privatinių teisinių santykių, perduodami nagrinėti bendrosios kompetencijos teismams, na, o ginčai, kylantys iš viešosios teisės normų, išskyrus konstitucinės teisės normas, reguliuojamų teisinių santykių – administraciniams teismams. Taigi ginčo priskirtinumą atitinkamam teismui nulemia tarp ginčo šalių susiklosčiusio teisinio santykio pobūdis bei turinys.

Administraciniams teismams įstatymu⁷⁸ priskirta spręsti ginčus dėl teisės viešojo administravimo srityje. Viešasis administravimas, remiantis ABTĮ 2 straipsnio 1 dalimi bei Viešojo administravimo įstatymo⁷⁹ 2 straipsnio 1 dalimi – įstatymų ir kitų teisės aktų reglamentuojama viešojo administravimo subjektų veikla, skirta įstatymams ir kitiems norminiams teisės aktams įgyvendinti priimant administracinius sprendimus, teikiant įstatymų nustatytas administracines paslaugas, administruojant viešųjų paslaugų teikimą ir atliekant viešojo administravimo subjekto vidaus administravimą. ABTĮ 15 straipsnyje pateikiamas pavyzdinis sąrašas bylų, kurios turi būti priskiriamos būtent administracinių teismų kompetencijai. Šiame straipsnyje įtvirtintu reguliavimu remiasi ir Specialioji teisingumo kolegija, nustatinėdama tarp ginčo šalių susiklosčiusio teisinio santykio pobūdį.

Bendrosios kompetencijos teismams, remiantis CPK 1 bei 22 straipsniais priskirta nagrinėti ginčus, kylančius iš civilinių, šeimos, darbo, intelektinės nuosavybės, bankroto bei restruktūrizavimo teisinių santykių. Pažymėtina, kad šiuose straipsniuose įtvirtintas bylų, priskirtų nagrinėti bendrosios kompetencijos teismams sąrašas nėra baigtinis. Bendrosios kompetencijos teismai gali nagrinėti ir kitus ginčus, kilusius būtent iš privatinų teisinių santykių.

Tiek ginčo subjektų teisinės padėties kriterijus, tiek teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdžio kriterijus yra glaudžiai tarpusavyje susiję. Šie kriterijai Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje, sprendžiant atitinkamo ginčo priskirtinumo klausimą, taikomi sistemiskai: „Bylos priskyrimo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimas sprendžiamas ne tik pagal ginčo šalių subjektus, bet ir pagal teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdį.“⁸⁰ Specialioji teisėjų kolegija vienoje iš savo priimtų nutarčių⁸¹ yra pažymėjusi, kad bylos priskyrimo bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes, t. y. įvertinus kilusio ginčo aplinkybes pagal šių kriterijų visumą:

- ginčo šalių subjektiškumą (ar viena iš ginčo šalių yra viešojo administravimo subjektas),
- šalių įgaliojimus (ar administravimo institucija vykde viešojo administravimo funkcijas ir turėjo valdingus įgalinimus kitos ginčo šalies atžvilgiu santykiuose, iš kurių kilo ginčas, ar santykiams būdingas subordinacijos elementas),

---

⁷⁸ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 3 str. 1 d. // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 77-2975.

⁸⁰ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 18 d. nutartis byloje UAB „Jūros smeltė“ v. Privatizavimo komisija.

⁸¹ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje Daugiabučio namo savininkų bendrija „Klevas“ v. UAB „Šakių šilumos tinklai“.

- ginčo dalyką (ar ginčo dalyku yra administracinis aktas),
- teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdį (ar ginčas kilo iš administracinių teisinių santykių, ar iš civilinių teisinių santykių).

Esant prieštaravimų tarp šių kriterijų, lemiamą reikšmę Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje suteikiama ginčo pobūdžio kriterijui: „Bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų jurisdikcija atribojama ne tik pagal ginčo santykio subjektus. Esminis kriterijus, nulemiantis ginčo priskyrimą bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui, yra teisinių santykių, iš kurių kilęs ginčas, prigimtis ir pobūdis“⁸²; „Ta aplinkybė, kad atsakovais yra nurodyti viešojo administravimo subjektai, šiuo atveju neturi reikšmės, nes pagal ABTĮ 3 straipsnio 1 dalį administracinis teismas sprendžia ginčus dėl teisės tik viešojo ar vidaus administravimo srityje, o remiantis anksčiau išdėstytais argumentais, keliamasis ginčas nelaikytinas ginču viešojo ar vidaus administravimo srityje“⁸³, „Taip pat atkreiptinas Trakų rajono apylinkės teismo dėmesys, kad bylos teisingumą bendrosios kompetencijos ar administraciniam teismui lemia ne teisinio santykio, iš kurio kyla ginčas, subjektai, o pačių teisinių santykių pobūdis.“⁸⁴

Taigi jei nors viena iš ginčo šalių yra viešojo administravimo institucija, tai dar nereiškia, kad bet kokių atveju toks ginčas, vadovaujantis vien tik ginčo subjektų teisinės padėties kriterijumi, formaliai, neatsižvelgiant į tarp šalių susiklosčiusio teisinio santykio pobūdį, bus perduotas nagrinėti administraciniam teismui. Juk valstybė ir savivaldybės, kaip viešieji asmenys, per tam tikras institucijas vykdo dvejopas funkcijas. Be tam tikrų viešojo administravimo funkcijų tiek valstybė, tiek savivaldybės vykdo ir ūkinę komercinę veiklą, taigi dalyvauja civiliniuose teisiniuose santykiuose kaip lygiateisiai civilinių teisinių santykių subjektai. Dalyvaudama šiuose santykiuose, valstybė ar savivaldybė atlieka veiksmus, priima sprendimus, kurie vertintini kaip juridiniai faktai, sukuriantys, pakeičiantys ar panaikinantys tam tikrus civilinius teisinius santykius, taigi ir subjektines civilines teises bei pareigas. Neretai civiliniam teisiniam santykiui atsirasti, pasikeisti ar pasibaigti reikalingas ne vienas, bet keli juridiniai faktai – vadinamoji juridinių faktų sudėtis. Vienu iš juridinių faktų sudėties elementų gali būti ir atitinkamas valstybės ar savivaldybės aktas. Viešojo administravimo institucijų veikla šioms institucijoms dalyvaujant civiliniuose teisiniuose santykiuose negali būti pripažinta

---

⁸² Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 21 d. nutartis byloje *IĮ Estetinės odontologijos centras „VivaDens“ v. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija*.

⁸³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 23 d. nutartis byloje *L. K. v. Šiaulių miesto savivaldybės administracija, Šiaulių miesto savivaldybės taryba*.

⁸⁴ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 6 d. nutartis byloje *Lietuvos Karaimų religinė bendruomenė v. Valstybinė privatizavimo komisija, Vilniaus apskrities viršinininko administracija, Trakų rajono savivaldybės meras ir kt.*

viešuoju administravimu, kadangi administravimo institucija veikia ne kaip viešojo administravimo subjektas, o kaip civilinių teisinių santykių subjektas ir jo priimti aktai, sprendimai dalyvaujant tokiuose santykiuose nepakeičia tų santykių pobūdžio.⁸⁵

Literatūroje⁸⁶ išsakoma nuomonė, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo ginčų gerokai sumažėtų, jei subjektinė ginčo sudėtis būtų laikoma pakankamu kriterijumi, lemiančiu ginčo priskyrimą konkrečiam teismui, o teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdis neturėtų reikšmės. Priskirtinumo ginčų skaičius tokiu atveju iš tikrųjų sumažėtų, tačiau, jei, kaip siūlo V. Valančius, ginčo priskirtinumas būtų nustatomas remiantis vien tik ginčo subjektinės sudėties kriterijumi, tokiu atveju administraciniuose teismuose tektų spręsti net ir ginčus, kylančius iš paskolos sutarties, pagal kurią skolininku yra valstybė ar savivaldybė, kas akivaizdžiai prieštarautų ABTĮ 1 bei 3 straipsniams ir būtų nepagrįstai ir dirbtinai susiaurinta civilinės teisės reglamentavimo sfera. Tokiu atveju ir pats teismų sistemos skirstymas į bendrosios kompetencijos bei specializuotus administracinius teismus netektų prasmės, kadangi tiek bendrosios kompetencijos teismai, tiek administraciniai teismai iš dalies nagrinėtų civilinius ginčus bei formuotų skirtingą teismų praktiką tais pačiais klausimais.

Naujausioje Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje ginčo priskirtinumo klausimas, vadovaujantis vien tik pagrindiniais teismų kompetencijos atribojimo kriterijais, sprendžiamas ganėtinai retais atvejais. Teismams šiuo metu daugiausiai abejonų kyla dėl ginčų priskirtinumo, kuriais keliami tiek administracinio, tiek civilinio teisinio pobūdžio reikalavimai. Taigi galima teigti, jog Specialiosios teisėjų kolegijos praktika teismų kompetencijos atribojimo kriterijų taikymo klausimu jau yra suformuota, o šiuo metu formuojama praktika teismų kompetencijos atribojimo principų taikymo srityje.

---

⁸⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. sausio 27 d. nutartis byloje *UAB „Mabilona“ v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*.

⁸⁶ Valančius V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykio aspektai // *Jurisprudencija*. 2004. T. 51(43). P. 76.

3.2.2. Teismų kompetencijos atribojimo principai

3.2.2.1. Absorbcijos principas

Absorbcijos principas (lot. *absorbtio* – sugėrimas, susiurbimas) – viena iš pagrindinių taisyklių, taikomų Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje, atribojant bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetenciją. Tai bene vienintelis teismų kompetencijos atribojimo principas, įtvirtintas ir įstatyminiu lygmeniu CPK 26 str. 2 dalyje bei Teismų įstatymo 12 str. 3 dalyje.

CPK 26 str. 2 dalyje bei Teismų įstatymo 12 str. 3 dalyje pateikiamas ganėtinai siauras absorbcijos principo apibrėžimas. Absorbcijos principas reiškia, kad bendrosios kompetencijos teismų kompetencija yra platesnė už administracinių teismų kompetenciją ir turi apimti atvejus, kai vienas iš byloje pareikštų reikalavimų yra susijęs su individualaus pobūdžio administracinio teisės akto ginčijimu civilinėje byloje. Tokiais atvejais bendrosios kompetencijos teismas, nagrinėdamas bylą civilinio proceso tvarka, turi išspręsti ir administracinio akto teisėtumo klausimą. Vadovaujantis šiuo principu, „jeigu valstybės ar savivaldybės aktas tėra tik vienas iš kelių juridinių faktų, kurių pagrindu atsiranda, pasikeičia ar pasibaigia civilinis teisinis santykis, tai ginčas dėl tokio akto turi būti sprendžiamas kartu su civiliniu ginču, t. y. ne administraciniame, o bendrosios kompetencijos teisme.“⁸⁷

Tokiais atvejais nėra reikšminga aplinkybė, kad ginčas kilo dėl viešojo administravimo institucijos sprendimo, priimto vykdant viešojo administravimo funkcijas, kadangi nurodyta aplinkybė nekeičia civilinio teisinių santykių pobūdžio.⁸⁸ Iš civilinių santykių jie netampa administraciniais vien dėl to, kad ginčas kyla būtent dėl valstybės ar savivaldybės institucijų aktais sukurtų civilinių teisių įgyvendinimo. Ginčo pobūdis nesikeičia netgi tuomet, kai ieškovas skundžia teismui tik valstybės ar savivaldybės institucijos sprendimą ir neginčija sutarties ar kitokio sandorio, kurio pagrindu turtas perėjo kito asmens nuosavybėn:⁸⁹ „Ginčas, kurį suinteresuotas asmuo inicijuoja, remdamasis Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje numatyta teise skusti Įstatymo 17 straipsnyje nurodytų institucijų sprendimus teismui, kada po nurodytos institucijos sprendimo atkurti piliečiui nuosavybės teises į nekilnojamąjį turtą priėmimo pasikeičia šio turto savininkas, t. y.

---

⁸⁷ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 31 d. nutartis civ. byloje *P. Micevičius v. J. Anusauskas*, Nr. 3K-7-989/2000, kat. 35.

⁸⁸ Asser D., Baltutytė E., Driukas A. ir kt. Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007. P. 118.

⁸⁹ LAT CBS 2001 m. gegužės 25 d. konsultacija Nr. A3-45 // Teismų praktika Nr. 15. P. 449-450.

pilietis, kuriam buvo atkurtos nuosavybės teisės į atitinkamą turtą, įgyvendina disponavimo šiuo turtu teises, parduodamas, padovanodamas ar kitokiu pagrindu jį perleisdamas kito asmens nuosavybėn, nėra grynai (išimtinai) administracinio teisinio pobūdžio. Šiuo atveju laikytina, jog kilęs ginčas yra susijęs su keliais teisiniais santykiais, iš kurių pagrindiniu pripažintinas ne administracinis teisinis, o civilinis teisinis santykis, kadangi tokio pobūdžio ginčo išsprendimas susijęs būtent su nuosavybės ar kitų daiktinių arba kitokių civilinių teisių nustatymu, pasikeitimu ar pasibaigimu, todėl darytina išvada, jog ir byla dėl įstatymo 17 straipsnyje nurodytos institucijos sprendimo panaikinimo ir sandorio, kurio pagrindu turtas, į kurį atkurtos nuosavybės teisės, perėjo kito asmens nuosavybėn, pripažinimo negaliojančiu yra teisinga bendrosios kompetencijos teismui (CPK 1 straipsnio 2 dalis, 135 straipsnis). Aplinkybė, jog tokio pobūdžio ginčą sąlygoja Įstatymo 17 straipsnyje nurodytos institucijos teisės aktas, priimtas viešojo administravimo srityje, ir viena iš šio ginčo šalių turėtų būti subjektas, vykdamas viešojo administravimo funkcijas, nekeičia nurodytų teisinių santykių visumos civilinio teisinio pobūdžio ir ginčo teisingumo. Šio ginčo pobūdis nesikeičia ir tada, kai suinteresuotas asmuo teismui skundžia Įstatymo 17 straipsnyje nurodytos institucijos sprendimą ir neginčija sutarties ar kitokio sandorio, kurio pagrindu turtas perėjo kito asmens nuosavybėn. Suinteresuotam asmeniui neginčijus nurodyto sandorio, bendrosios kompetencijos teismas, vadovaudamasis CPK 15 straipsniu, gali pasiūlyti šiam asmeniui CPK 35 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka papildyti pareikštą materialinį teisinį reikalavimą nauju reikalavimu, kuriuo būtų ginčijamas sudarytas turto perleidimo sandoris.“

Specialioji teisėjų kolegija taip pat laikosi praktikos,⁹⁰ kad ginčijant viešojo administravimo subjekto aktus dėl nuosavybės teisių atkūrimo, o ginčo objektui, į kurį nepagrįstai atkurta nuosavybės teisė, esant perleistam, netgi kai neprašoma paties sandorio pripažinti negaliojančiu, toks ginčas priskirtinas bendrosios kompetencijos teismų kompetencijai, vadovaujantis būtent absorbcijos principu.

Tikslinga išskirti ir kitus absorbcijos taisyklės taikymo Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje atvejus:

- absorbcijos taisyklė taikytina konstatavus, kad bylą nagrinėti administraciniame teisme nėra tikslinga, kadangi, sprendžiant ieškinyje keliamo reikalavimo pagrįstumo klausimą, nebus galima apsiriboti tik administracinių procedūrų vertinimu, bet turės būti svarstomi

---

⁹⁰ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 27 d. nutartis byloje *Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro pavaduotoja v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, E. M.*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 13 d. nutartis byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras ir kt. v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, P. J.*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 27 d. nutartis byloje *T. V., H. V., S. V. ir kt. v. J. P., A. P., A. M. ir kt.*;

ir civilinės teisės srityje kylantys klausimai, atsižvelgiant būtent į civilinės teisės nuostatas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką,⁹¹

- byla, remiantis absorbcijos taisykle, perduotina nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui, kadangi jos išnagrinėjimas administraciniame teisme neužkirstų kelio tolesnio civilinio teisinio pobūdžio ginčo kilimui.⁹² Taigi administraciniams teismams gali būti priskiriamos bylos, kurių išnagrinėjimas nėra susijęs su tolesniu civilinio teisinio pobūdžio ginču;
- absorbcijos taisyklė taikytina ir tuo atveju, jei administracinio teisinio pobūdžio ieškinio reikalavimai yra išvestiniai iš civilinės teisės reguliuojamų teisinių santykių ir jų tenkinimas arba atmetimas priklauso nuo to, kaip bus sprendžiami ieškinio pareiškime keliami civilinės teisės reguliuojami klausimai.⁹³

Pabrėžtina, kad Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje absorbcijos principas naudojamas kiek platesne, nei įtvirtinta CPK 26 str. 2 dalyje prasme: „Bendrosios kompetencijos teismų kompetencija, kaip platesnė pagal savo pobūdį, turi apimti tuos atvejus, kai ginčas nėra grynai administracinio pobūdžio“⁹⁴; „bendrosios kompetencijos teismuose kaip platesnės kompetencijos teismuose nagrinėjami ir tokie civiliniai ginčai, kurie susiję su administraciniais teisiniais santykiais“⁹⁵; „Nors keliami reikalavimai yra *inter alia* susiję ir su viešojo administravimo subjektų veiksmų vertinimu, tačiau pagal keliamų reikalavimų visumos pobūdį, šis ginčas, kaip susijęs su civiliniais teisiniais santykiais <...>, vadovaujantis absorbcijos principu, nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.“⁹⁶

Žinoma, Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje galima rasti pavyzdžių, kai absorbcijos principas naudojamas būtent CPK 26 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta prasme: „nors šioje byloje yra ginčijami ir individualaus pobūdžio administraciniai aktai, tačiau kartu yra reiškiami ir civilinio

---

⁹¹ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis byloje *D. V. v. VĮ Registrų centras*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis byloje *V. T. v. J. P.*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 13 d. nutartis byloje *R. K. N. v. Lietuvos Respublika, Kauno miesto savivaldybės taryba, VĮ Registrų centras*.

⁹² Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 25 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą, v. Neringos savivaldybės taryba, Neringos savivaldybės administracija, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 14 d. nutartis byloje *A. R. v. A. J., Kaišiadorių rajono savivaldybė*.

⁹³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 19 d. nutartis byloje *J. Ž. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centro Vilniaus filialas*.

⁹⁴ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 28 d. nutartis byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Trakų rajono savivaldybė, VAVA, J. I.*

⁹⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *R. A. P. v. Kauno miesto savivaldybė*.

⁹⁶ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis byloje *V. Z. v. S. P., V. P., Vilniaus apskrities viršininko administracijos Širvintų rajono žemėtvarkos skyrius*.

teisinio pobūdžio reikalavimai“ <...>, todėl „turi būti taikomas absorbcijos principas ir byla turi būti nagrinėjama bendrosios kompetencijos teisme, kurio kompetencija yra platesnė.“⁹⁷

Pažymėtina, kad teisės doktrinoje absorbcijos principas dažnai sutapatinamas su kitu Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje taikomu principu – dominuojančio teisinio santykio principu, t. y. kalbant apie absorbcijos principą, pateikiamas dominuojančio teisinio santykio principo apibrėžimas. Klaidingas absorbcijos principo apibrėžimas pateikiamas ir 2003 m. išleistame E. Laužiko, V. Mikelėno bei V. Nekrošiaus vadovėlyje „Civilinio proceso teisė“: „Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra nustatęs, kad tokiais atvejais reikėtų vadovautis absorbcijos principu – teisingumą turi lemti pagrindinis ginčo klausimas: jeigu pagrindinis ginčo klausimas susijęs su private teise, ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teismuose, jeigu su viešąja teise – administraciniuose teismuose.“⁹⁸ Vadovaujantis absorbcijos principu, ginčas jokiais atvejais nėra ir negali būti perduodamas nagrinėti administraciniam teismui, kadangi tai prieštarautų įstatyminiam šio principo apibrėžimui.

Taisyklė, kad bendrosios kompetencijos teismų kompetencija, kaip platesnė pagal savo pobūdį, turi apimti tuos atvejus, kai ginčas nėra grynai administracinio pobūdžio, yra neabsoliuti ir ji neturi būti dirbtinai taikoma visais atvejais, kai vienoje byloje yra pareikšti skirtingos teisinės prigimties reikalavimai.⁹⁹ Taigi Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje išskiriami išimtiniai atvejai, kai absorbcijos principas nėra taikomas:¹⁰⁰

- ginče dominuoja administracinio pobūdžio reikalavimas, t. y. esminis ir kito reikalavimo tenkinimą apsprendžiantis teisinis santykis, kurį turės nagrinėti byla nagrinėjantis teismas, yra kilęs būtent viešosios bet ne privatinės teisės reglamentavimo srityje,
- civilinio pobūdžio reikalavimas yra išvestinis iš administracinio pobūdžio reikalavimo,

---

⁹⁷ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 9 d. nutartis byloje *Panevėžio apygardos prokuratūros vyriausiasis prokuroras v. Panevėžio apskrities viršininko administracija, J. K., N. K. ir kt.*

⁹⁸ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. *Civilinio proceso teisė*. I tomas. - Vilnius: Justitia, 2003. P. 239.

⁹⁹ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 13 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės taryba*.

¹⁰⁰ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 22 d. nutartis byloje *P. Š., R. K., V. K. ir kt. v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Klaipėdos apskrities viršininko administracija, Lietuvos geologijos tarnyba prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir kt.*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *A. Z. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 15 d. nutartis byloje *K. B. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 15 d. nutartis byloje *UAB „Birių krovinių terminalas“ v. Klaipėdos m. savivaldybė, laivų krovos AB „Klaipėdos smeltė“*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 13 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės taryba*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *V. Ž. v. Kauno apskrities viršininko administracija*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 22 d. nutartis byloje *V. P. v. Kauno apskrities viršininko administracija, UAB „Autokausta“*.

- sprendimo dėl civilinio teisinio pobūdžio reikalavimo priėmimas tiesiogiai sąlygotas to, kaip teismas pasisakys dėl administracinio teisinio pobūdžio reikalavimo (kaip bus išspręstas administracinio teisinio pobūdžio reikalavimas); ieškovo reikalavimai, susiję su viešojo administravimo subjektų priimtų aktų ginčijimu, yra pagrindiniai ir tik išsprendus šių aktų teisėtumo klausimą, teismas galės vertinti ieškovo civilinio teisinio pobūdžio reikalavimo pagrįstumo klausimą,
- vienoje byloje yra pareikšti skirtingos teisinės prigimties reikalavimai, ir tie reikalavimai nėra taip susiję, kad pagal įstatymuose įtvirtintas ginčo priskirtinumo nustatymo taisyklės negalėtų būti nagrinėjami skirtingų kompetencijų teismuose,
- byla ilgą laiką buvo nagrinėjama administraciniame teisme ir jos perdavimas nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui, neužtikrintų operatyvumo principo įgyvendinimo procese.
- absorbcijos taisyklė netaikytina ir tuo atveju, jei ieškinyje (prašyme, skunde) suformuluotas administracinio teisinio pobūdžio reikalavimas susijęs ne su individualaus pobūdžio administracinio teisės akto ginčijimu, bet su atitinkamų viešojo administravimo subjektų įpareigojimu atlikti tam tikrus veiksmus jiems teisės aktais priskirtoje viešojo administravimo srityje.

Taigi ginčo priskirtinumą administracinių teismų kompetencijai bei absorbcijos taisyklės netaikymą gali nulemti tiek kuri nors viena iš aukščiau paminėtų sąlygų, tiek kelios.

Pozityvus absorbcijos principo aspektas atirbojant bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetenciją yra tas, kad taikant šį principą tarp šalių kilęs ginčas nėra dirbtinai išskiriamas į dvi skirtingų sistemų teismuose nagrinėtinas bylas. Tokiu būdu užtikrinamas bylos nagrinėjimo operatyvumo bei ekonomiškumo principas. Šio principo tinkamas „įgyvendinimas taip pat sumažina teisingumo ginčų skaičių, užtikrina vienodos teismų praktikos formavimą ir pašalina skirtingų, vienas kitam prieštaraujančių teismo sprendimų galimybę.“¹⁰¹

3.2.2.2. *Dominuojančio teisinio santykio principas*

Dominuojantis teisinis santykis, kaip bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atirbojimo principas, reiškia, kad bylos priskirtinumą vienam ar kitam teismui nulemia pagrindinio arba, kitaip tariant, ginče dominuojančio teisinio santykio prigimtis

---

¹⁰¹ Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 97.

bei pobūdis. Dominuojančio teisinio santykio principas Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje dažnai įvardijamas kaip absorbcijos principo taikymo išimtis.

Specialiosios teisingumo kolegijos 1999 – 2010 m. priimtų nutarčių analizė leidžia daryti išvadą, kad dominuojančio teisinio santykio principo taikymą, atibojant teismų kompetenciją, dažniausiai nulemia šių sąlygų visuma:

- ieškovas ieškinyje (pareiškėjas prašyme, skunde) suformuluoja daugiau nei vieną reikalavimą;
- dalis ieškinyje (prašyme, skunde) suformuluotų reikalavimų priskirtini bendrosios kompetencijos teismų, dalis - administracinių teismų kompetencijai, t. y. keliami mišrūs reikalavimai;
- netikslinga taikyti absorbcijos taisyklę, kitaip tariant, yra pagrindas taikyti absorbcijos taisyklės išimtį.

Priimant sprendimą, kuris teisinis santykis yra dominuojantis (pagrindinis), didelę reikšmę turi ir bendras tikslas, kurio siekia asmuo, pateikdamas ieškininį pareiškimą teismui. Jeigu asmuo, pareikšdamas ieškinį siekia įgyvendinti jam, kaip civilinių teisinių santykių subjektui, teisės normomis suteiktas civilines teises, tokiu atveju ginčas, remiantis dominuojančio teisinio santykio principu, bus priskirtinas bendrosios kompetencijos teismo kompetencijai, nepaisant to, kad jame bus pareikšta ir administracinio teisinio pobūdžio reikalavimų.

Pažymėtina, kad Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje statybos leidimo teisėtumo klausimas byloje paprastai laikomas pagrindiniu, o ieškinys (prašymas, skundas), kuriame vienas iš reikalavimų yra susijęs su statybos leidimų teisėtumu perduodamas nagrinėti administraciniam teismui, vadovaujantis dominuojančio teisinio santykio principu. Specialioji teisėjų kolegija ne vienoje iš savo priimtų nutarčių yra pažymėjusi, jog svarbu, kad ginčai, susiję su statybos leidimų teisėtumu būtų nagrinėjami administraciniuose teismuose, kurie ir formuoja praktiką nagrinėjant šios kategorijos bylas.

Dominuojančio teisinio santykio principas, kaip vienas iš bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimo principų, yra glaudžiai susijęs su absorbcijos principu. Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje nėra išskirta konkrečių šių principų atibojimo kriterijų, tam tikrais atvejais šių principų taikymas, sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą, yra diskutuotinas.

Taip pat pažymėtina, kad Specialiosios teisingumo kolegijos praktika, taikant dominuojančio teisinio santykio principą, tam tikrais atvejais gali pasirodyti nenuosekli. Kaip galimo nenuoseklumo pavyzdys išskirtina 2008 m. gegužės 29 d. Specialiosios teisėjų kolegijos

nutartis¹⁰², priimta, Kauno miesto apylinkės teismui paprašius išspręsti ginčo priskirtinumo klausimą byloje pagal ieškovės G. B. ieškinį atsakovams Kauno apskrities viršininko administracijai, Kauno miesto 11-ajam notarų biurui dėl Kauno apskrities viršininko įsakymo, sprendimo pakeitimo, papildomo paveldėjimo liudijimo pripažinimo niekiniu. Specialioji teisingumo kolegija, spręsdama ginčo priskirtinumo klausimą, padarė išvadą, kad byloje dominuoja administracinio teisinio pobūdžio reikalavimai, tačiau, visiškai neatsižvelgusi į anksčiau formuotą praktiką, kad tokiu atveju byla perduotina nagrinėti administraciniam teismui, perdavė minėtą bylą bendrosios kompetencijos teismui nagrinėti įstatymų nustatyta tvarka. Tokį Specialiosios teisėjų kolegijos sprendimą nulėmė Kauno miesto apylinkės teismo bylos medžiagoje užfiksuotas faktas, kad Kauno apygardos teisme yra užvesta kita civilinė byla, kurioje be kitų reikalavimų *inter alia* taip pat yra ginčijamas papildomas paveldėjimo teisės liudijimas, kurį ieškovė G. B. ginčija ir Kauno miesto apylinkės teismo nagrinėjamoje byloje, kurioje ir iškilo bylos priskirtinumo nustatymo klausimas.

Nors pačioje nutartyje ir nepaminėta, tačiau tokios išimties taikymą, autorės nuomone, galėjo nulemti kitas Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje taikomas teismų kompetencijos atribojimo principas, t. y. operatyvumo principas, kurio viršenybė dominuojančio teisinio santykio principo atžvilgiu minėta Teisingumo kolegijos nutartimi ir buvo įtvirtinta.

Taigi galima daryti išvadą, kad dominuojančio teisinio santykio taisykle Specialiosios teisingumo kolegijos praktikoje nesivadovaujama, jeigu, remiantis operatyvumo principu, bylą tikslinga nagrinėti kitos sistemos teisme, negu būtų priskiriama nagrinėti vadovaujantis dominuojančio teisinio santykio principu.

3.2.2.3. Operatyvumo principas

Specialioji teisėjų kolegija ne vienoje iš savo priimtų nutarčių¹⁰³ yra pabrėžusi, kad sprendžiant bylos priskirtinumo klausimą svarbu atsižvelgti ir į Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nuostatą dėl bylos išnagrinėjimo per įmanomai trumpiausią laiką. Juk ir CPK 7 straipsnyje bei Teismų įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta svarbi nuostata, kad teismas, šiuo atveju Specialioji teisingumo

---

¹⁰² Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *G. B. v. Kauno apskrities viršininko administracija, Kauno miesto 11-asis notarų biuras*.

¹⁰³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 14 d. nutartis byloje *UAB „Kauno regiono veislininkystė“ v. Kauno apskrities viršininko administracija*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *I. M. v. Kauno miesto savivaldybė, Kauno apskrities viršininko administracija, UAB „Gembė“*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 25 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą, v. Neringos savivaldybės taryba, Neringos savivaldybės administracija, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“*.

kolegija, sprendama ginčo priskirtinumo klausimą bylose, ypač susijusiose su viešojo intereso apsauga, turi imtis visų įmanomų priemonių, kad būtų užkirstas kelias procesui vilkinti. Taigi tikslinga išskirti dar vieną Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje taikomą bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo taisyklę, t. y. operatyvumo principą (kai kur įvardijamą proceso koncentracijos bei ekonomiškumo principu¹⁰⁴ arba bylos išnagrinėjimo per įmanomai trumpiausią laiką principu¹⁰⁵).

Specialioji teisėjų kolegija savo praktikoje orientuoja, kad ginčo išnagrinėjimo per įmanomai trumpiausią laiką principas lemia, jog kuomet byloje keliami civiliniai teisiniai bei administraciniai teisiniai reikalavimai, šie reikalavimai neskaidytini (nebent jie būtų visiškai tarpusavyje nesusiję), bet, priklausomai nuo reikalavimų prigimties, byla nagrinėtina bendrosios kompetencijos arba administraciniame teisme.¹⁰⁶

Vis dėlto pažymėtina, kad operatyvumo principu Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje dažniausiai remiamasi kaip papildomu kriterijumi, patvirtinančiu vieno iš prieš tai aptartų principų, dažniausiai absorbcijos principo, taikymo tikslingumą atitinkamoje situacijoje. Tam tikrais atvejais operatyvumo principas įgyja netgi pirmenybę kitų principų atžvilgiu. Atvejis, kuomet susidaro tokia situacija, jau analizuotas.

Specialiosios teisėjų kolegijos 1999 – 2010 m. priimtų nutarčių analizė leidžia formuoti išvadą, kad operatyvumo principas, sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą, dažniausiai taikomas tose bylose, kurios jau prieš kreipiantis į Specialiąją teismingumo kolegiją, net keletą metų buvo nagrinėjamos įvairių instancijų teismuose. Šiuo atveju Specialioji teismingumo kolegija, nenorėdama, kad bylos nagrinėjimas dar labiau prasitęstų, remdamasi būtent bylos nagrinėjimo operatyvumo principu, priskiria ginčą nagrinėti tos teismų sistemos teismui, kuris šią bylą ganėtinau ilgai nagrinėjo iki kreipimosi į Specialiąją teismingumo kolegiją.

Operatyvumo principas Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje, atribojant bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetenciją, taip pat taikytinas, esant šių sąlygų visumai:¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 6 d. nutartis byloje *J. S. v. B. K., Kauno apskrities viršininko administracija, Kultūros apsaugos departamento Kauno teritorinis poskyris*.

¹⁰⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 28 d. nutartis byloje *pagal pareiškėjo P. S. pareiškimą dėl praleisto įstatymų nustatyto termino atnaujinimo, juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo*.

¹⁰⁶ Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 5 d. nutartis byloje *R. T. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 14 d. nutartis byloje *„Kauno regiono veislininkystė“ v. Kauno apskrities viršininko administracija*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 2 d. nutartis byloje *R. J., A. P., E. R. ir kt. v. Panevėžio miesto savivaldybės administracija, Panevėžio apskrities viršininko administracija, UAB „Viktauga“ ir kt.*; Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *Jurbarko rajono vyriausiasis prokuroras v. Jurbarko rajono savivaldybė, Jurbarko rajono savivaldybės administracija, G. B.*

¹⁰⁷ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 6 d. nutartis byloje *J. S. v. B. K., Kauno apskrities viršininko administracija, Kultūros apsaugos departamento Kauno teritorinis poskyris*.

- Specialioji teisingumo kolegija nustato, kad teismų žinioje yra kelios vienaarūšės bylos, kuriose dalyvauja tos pačios šalys ir kuriose pareikšti reikalavimai tarpusavyje glaudžiai susiję bei vieni kitus sąlygojantys,
- vienoje iš vienaarūšių bylų keliamas ginčo priskirtinumo klausimas, o kitoje byloje toks klausimas nebuvo keltas,
- byloje, kurioje keliamas ginčo priskirtinumo klausimas, pareikšti tiek civilinio, tiek administracinio pobūdžio reikalavimai,
- byla, kurioje nebuvo keltas ginčo priskirtinumo klausimas nagrinėjama ilgiau, nei byla, kurioje toks klausimas iškeltas.

Esant šioms sąlygoms bei vadovaujantis operatyvumo principu, kaip bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atskyrimo pagrindu, byla perduodama nagrinėti tos sistemos teismui, kuriame nagrinėjama laiko atžvilgiu pirmesnė vienaarūšė byla. Taigi bylos priskirtinumą nulemia kitos vienaarūšės bylos priskirtinumas.

Tokios praktikos susiformavimui, autorės nuomone, įtakos turėjo CPK 136 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta teismo teisė, nustatius, kad teismų žinioje yra kelios vienaarūšės bylos, kuriose dalyvauja tos pačios šalys arba kelios bylos pagal vieno ieškovo ieškinius skirtingiems atsakovams, arba pagal skirtingų ieškovų ieškinius tam pačiam atsakovui, sujungti tas bylas į vieną bylą, siekiant, kad jos būtų greičiau ir teisingiau išnagrinėtos. Bylas sujungti remiantis šiuo straipsniu tikslinga ir tuo atveju, jei bylose nagrinėjami reikalavimai tarpusavyje taip susiję, kad jų negalima išnagrinėti atskirai.

Pažymėtina, kad operatyvumo principu Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje nesivadovaujama, sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą bylose dėl nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo. Šis principas dažniausiai netaikomas bei bylos išskiriamos į dvi skirtingų sistemų teismuose nagrinėtinas bylas tik tuo atveju, jeigu viename pareiškime įtvirtinama šių reikalavimų visuma:

- prašymas atnaujinti terminą, nustatytą Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo¹⁰⁸ (toliau – Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas) 10 straipsnio 1 dalyje, t. y. prašymas atnaujinti terminą pateikti prašymą dėl nuosavybės teisių atkūrimo,
- prašymas atnaujinti terminą, nustatytą Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje, t. y. prašymas atnaujinti terminą nuosavybės teises patvirtinantiems dokumentams pateikti.

---

¹⁰⁸ Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas // Valstybės žinios, 1997, Nr. 65 – 1558.

– prašymas nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą ar faktus.

Tokiu atveju, neatsižvelgiant į operatyvumo principą, reikalavimas atnaujinti terminą pateikti prašymą dėl nuosavybės teisių atkūrimo yra perduodamas nagrinėti administraciniam teismui, o reikalavimai dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo bei termino pateikti nuosavybės teises patvirtinančius dokumentus – bendrosios kompetencijos teismui. Tokios praktikos teisingumui pagrįsti Specialiosios teisėjų kolegijos nutartyse labai dažnai pateikiama nuoroda į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 25 d. nutartį,¹⁰⁹ kurioje buvo konstatuota, kad pareiškimas atnaujinti praleistą terminą prašymui atkurti nuosavybės teises paduoti bendrosios kompetencijos teisme nenagrinėtinas.

Specialioji teisėjų kolegija taip pat yra pažymėjusi, kad Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 bei 4 dalyse įtvirtintų terminų prigimtis nėra vienoda. Įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto termino atnaujinimas yra susijęs su tuo, ar asmuo apskritai turi teisę pretenduoti į nuosavybės teisių atkūrimą. Jei minėtas terminas neatnaujinamas, asmuo nėra pretendentu, t. y. kitų klausimų, susijusių su nuosavybės teisių atkūrimu, tame tarpe 10 straipsnio 4 dalyje nustatyto termino atnaujinimas ir juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymas nuosavybės teisių atkūrimo tikslu nėra galimas, nes nesukels teisinių pasekmių. Tik išsprendus klausimą administracinės teisenos tvarka dėl Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto termino atnaujinimo, ir atitinkamai viešojo administravimo institucijai nurodžius apie nuosavybės teises ir giminystės ryšį su savininku patvirtinančių dokumentų nepakankamumą, asmuo gali kreiptis į teismą dėl 10 straipsnio 4 dalyje nustatyto termino atnaujinimo bei atitinkamo juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo. Reikalavimai dėl Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto termino atnaujinimo bei juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo gali būti nagrinėjami kartu bendrosios kompetencijos teisme, tačiau klausimas dėl Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje nustatyto termino atnaujinimo su kitais reikalavimais negali būti sujungiamas ir bendrosios kompetencijos teisme negali būti nagrinėjamas.¹¹⁰

Taigi tiek Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 25 d. nutartimi, priimta byloje Nr. 3K-7-24/2008, tiek Specialiosios teisėjų kolegijos formuojama praktika įtvirtinta išimtinė administracinio teismo kompetencija

¹⁰⁹ LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 25 d. nutartis, priimta civ. byloje pagal pareiškėjo A. P. pareiškimą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, termino atnaujinimo, Nr. 3K-7-24/2008, kat. 128.2 (S).

¹¹⁰ Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis byloje pagal A. C. pareiškimą suinteresuotiems asmenims Marijampolės apskrities viršininko administracijai, T. C. dėl įstatymo nustatyto termino atnaujinimo ir juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo.

nagrinėti prašymus dėl Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto termino atnaujinimo, t. y. prašymus atnaujinti terminą prašymams dėl nuosavybės teisių atkūrimo pateikti. Pažymėtina, kad ši administracinio teismo išimtinė kompetencija negali būti keičiama, netgi siekiant įgyvendinti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus tikslus.

Autorės nuomone, reikalavimo atnaujinti terminą prašymui nuosavybės teisėms atkurti, reikalavimo atnaujinti terminą pateikti dokumentus, patvirtinančius nuosavybės teises ar giminystės ryšį bei reikalavimo nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą perdavimas nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui neišskiriant šių reikalavimų į skirtingų sistemų teismuose nagrinėtinas bylas, remiantis vien tik bylos operatyvumo principu, pažeistų Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje taikomą taisyklę, kad praktiką nuosavybės teisių atkūrimo bylose formuoja administraciniai teismai, todėl operatyvumo principas, atibojant bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetenciją nuosavybės teisių atkūrimo bylose, netaikytinas.

Kaip išimtinį atvejį, kai, sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą nuosavybės teisių atkūrimo procese, buvo vadovautasi operatyvumo principu bei reikalavimai nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, atnaujinti praleistą terminą prašymui atkurti nuosavybės teises pateikti, atnaujinti praleistą terminą nuosavybės teises bei giminystės ryšį su buvusiu savininku patvirtinantiems dokumentams pateikti buvo sujungti ir perduoti nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui, galima būtų išskirti Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 28 d. nutartį byloje pagal pareiškėjo P. S. pareiškimą dėl praleisto įstatymų nustatyto termino atnaujinimo, juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo.

Pareiškimą atnaujinti įstatymų nustatytus terminus bei nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą P. S. padavė Kauno apygardos administraciniam teismui. Minėtas teismas, motyvuodamas tuo, kad byloje reiškiami tiek administracinio teisinio pobūdžio reikalavimai dėl Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymo 10 straipsnio 1 bei 4 dalyse nustatytų terminų atnaujinimo, tiek civilinio teisinio pobūdžio reikalavimas dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, neatsižvelgdamas į Specialiosios teisėjų kolegijos formuojamą praktiką tuo klausimu, perdavė bylą nagrinėti Marijampolės rajono apylinkės teismui, kuris kreipėsi į Specialiąją teismingumo kolegiją dėl ginčo priskirtinumo nustatymo.

Specialioji teismingumo kolegija nustatė, kad byla teisinga bendrosios kompetencijos teismui: „Jei, laikantis aukščiau paminėtos praktikos, pareiškėjo reikalavimai būtų skaidomi, reikalavimas atnaujinti terminą prašymui dėl nuosavybės teisių atkūrimo pateikti turėtų būti gražintas nagrinėti administraciniam teismui, o kita dalis reikalavimų (reikalavimai dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, termino nuosavybės teises ir giminystės ryšį su buvusiais

savininkais patvirtinantiems dokumentams pateikti atnaujinimo) liktų bendrosios kompetencijos teismui. Tokiu būdu ginčo išnagrinėjimas iš esmės užsitęstų, nes civilinio teisinio pobūdžio reikalavimų nebūtų galima išnagrinėti, kol administracinės teisenos tvarka nebūtų išspręstas reikalavimas atnaujinti terminą prašymui dėl nuosavybės teisių atkūrimo pateikti. Tokia situacija yra netoleruotina užtikrinant bylos išnagrinėjimo per įmanomai trumpiausią laiką principo realų įgyvendinimą. <...> Kadangi kilęs ginčas yra kompleksinis (jame yra reiškiami administracinio teisinio bei civilinio teisinio pobūdžio reikalavimai, kurių išskyrimas tik apsunkintų ir užtęstų ginčo išnagrinėjimą iš esmės), ginčas nagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme.¹¹¹

Reikalavimo atnaujinti terminą prašymui dėl nuosavybės teisių atkūrimo pateikti priskyrimas kartu su kitais reikalavimais nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui, autorės nuomone, yra svarus pagrindas panaikinti bendrosios kompetencijos teismo galutinį sprendimą šiuo klausimu, apeliacine ar kasacine tvarka, kaip priimtą, pažeidžiant ginčo priskirtinumo nustatymo taisykles.

Taigi nuolatinė bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo kriterijų bei principų taikymo tam tikrų ginčų priskirtinumo nustatymo procese kaita lemia Specialiosios teismingumo kolegijos praktikos nenuoseklumą. Nenuosekli praktika ginčo priskirtinumo nustatymo klausimu apsunkina teismų galimybę tinkamai išspręsti ieškinio (skundo, prašymo) priėmimo klausimą bei tokiu būdu padaro asmens teisę į efektyvią bei operatyvią teisminę gynybą praktiškai sunkiai realizuojamą.

3.2.2.4. Kitos ginčo priskirtinumo nustatymo taisyklės

Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje¹¹² ginčo priskirtinumas ganėtinais retais atvejais nustatomas vien tik pagal faktinį ieškinio pagrindą. Tokiu atveju ginčo priskyrimą atitinkamo teismo kompetencijai nulemia ieškovo (pareiškėjo) ieškinyje (prašyme, skunde) pateikiama argumentacija. Jeigu ieškovas savo reikalavimus grindžia viešosios teisės normomis, tai ginčas perduodamas nagrinėti administraciniam teismui, jeigu civilinės teisės normomis – bendrosios kompetencijos teismui. Pažymėtina, kad tokia teismų kompetencijos atribojimo taisyklė dažniausiai taikytina bylose dėl turtinės bei neturtinės žalos atlyginimo.

Kaip pavyzdį, kai bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atribojama vien tik pagal faktinį ieškinio pagrindą, taip pat tikslinga išskirti Specialiosios teisėjų

---

¹¹¹ Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 28 d. nutartis byloje *pagal P. S. pareiškimą dėl praleisto įstatymų nustatyto termino atnaujinimo, juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo*.

¹¹² Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis byloje *V. G. v. Lietuvos Respublika, atstovaujama Vilniaus miesto Vyriausiojo policijos komisariato*.

kolegijos praktiką bylose dėl servitutų nustatymo. Jeigu ieškovas prašo teismo nustatyti servitutą pagal CK 4.126 straipsnį, tai Specialioji teisėjų kolegija perduoda ginčą nagrinėti bendrosios kompetencijos teismui. Jeigu teismo prašoma įpareigoti Nacionalinę žemės tarnybą nustatyti servitutą pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 23 straipsnį, tokiu atveju ginčas nagrinėtinas administraciniame teisme.¹¹³

Kaip atskirą ginčo priskirtinumo nustatymo taisyklę būtų galima išskirti nešališko teismo procese užtikrinimo principą, taikomą sprendžiant ginčo priskirtinumo klausimą bylose dėl teisėjams neišmokėtos darbo užmokesčio dalies priteisimo. Nešališko teismo procese užtikrinimo principas literatūroje¹¹⁴ įvardijamas ir kaip tikslingumo principas. Manytina, jog tikslesnė formuluotė vis dėlto būtų nešališko teismo procese užtikrinimo principas.

Funkcinis – organizacinis bendrosios kompetencijos ir administracinių teismų savarankiškumas sudaro deramą prielaidą išvengti abejonių dėl viešųjų interesų ir toje pačioje sistemoje dirbančių teisėjų privataus intereso, ginant savo socialines teises, nesuderinamumo, todėl, siekdama užtikrinti skaidrumo ir korektiškumo, įgyvendinant teisingumą bylose dėl neišmokėtos darbo užmokesčio dalies teisėjams priteisimo, aplinką, Specialioji teisėjų kolegija padarė išvadą, kad bendrosios kompetencijos teismų teisėjų kreipimaisi į teismą dėl darbo užmokesčio priteisimo nagrinėtini administraciniuose teismuose, o administracinių teismų teisėjų – bendrosios kompetencijos teismuose.¹¹⁵

Taigi vadovaujantis būtent nešališko teismo procese užtikrinimo principu, Specialioji teisėjų kolegija bendrosios kompetencijos teismų teisėjų prašymus dėl neišmokėtos darbo užmokesčio dalies priteisimo perduoda nagrinėti administraciniams teismams, o administracinių teismų teisėjų – bendrosios kompetencijos teismams. Šiuo atveju ginčo priskirtinumas nustatomas ne pagal teisinių santykių, iš kurių kilo ginčas, pobūdžio kriterijų o vadovaujantis formalia Specialiosios teisėjų kolegijos suformuluota taisykle, kurios taikymas, sprendžiant kitokio pobūdžio ginčų priskirtinumo klausimą, mažai tikėtinas.

---

¹¹³ Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 15 d. nutartis byloje *O. A. A., V. A. ir kt. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija*.

¹¹⁴ Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija: teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005. P. 117.

¹¹⁵ Specialiosios teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 20 d. nutartis byloje *Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjai v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos Vyriausybės*.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimą reglamentuoja priskirtinumo instituto normos. Nuomonės, kad teismų kompetencija atribojama, remiantis rūšiniu teisingumu, susiformavimą galimai nulėmė neatidus teisingumo terminijos vartojimas tiek CPK, tiek ABTĮ.
2. Siūlytina CPK 36 straipsnio pavadinimą „Ginčų dėl teisingumo sprendimas“ keisti į „Priskirtinumo ginčų sprendimas“, atitinkamai ir pačiame straipsnio turinyje vartojamą teisingumo sąvoką keičiant į priskirtinumo sąvoką. Remiantis pozicija, kad bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencija atribojama remiantis priskirtinumu, siūlytina suvienodinti terminijos vartojimą ir ABTĮ.
3. Siūlytina CPK 26 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą vieną iš bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimo principų, t. y. absorbcijos principą, perkelti į normą, reglamentuojančią priskirtinumo ginčų sprendimą, šiuo atveju – CPK 36 straipsnį, tokiu būdu galutinai atribojant priskirtinumo ir rūšinio teisingumo sąvokas.
4. Siūlytina CPK III skyriaus „Bylos, nagrinėtinos teisme“ pavadinimą keisti į „Bylų priskirtinumas“ arba paprasčiausiai „Priskirtinumas“, į šį skyrių perkeltiant ir CPK 36 straipsnį, reglamentuojantį priskirtinumo ginčų sprendimą.
5. Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija gali būti atribojama pozityviosios teisės normomis, teismų praktikos suformuluotomis taisyklėmis, specialaus mechanizmo pagalba, taip pat sistemiškai gali būti taikomas mišrus teismų kompetencijos atribojimo būdas, apimantis keletą iš paminėtų būdų. Nuo konkretaus būdo pasirinkimo priklauso tai, ar bus tinkamai užtikrinta į teismą besikreipusio asmens teisė į teisminę gynybą bei operatyvų teismo procesą.
6. Lietuvos teisinėje sistemoje taikomas mišrus teismų kompetencijos atribojimo būdas, t. y. teismų kompetencija iš dalies atribojama pozityviosios teisės normomis, iš dalies – specialaus institucinio mechanizmo formuojamomis taisyklėmis.
7. Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų ginčus dėl priskirtinumo sprendžia Specialioji teisėjų kolegija, priimanti galutines ir neskundžiamas nutartis šiuo klausimu. Ginčo priskirtinumas atitinkamos sistemos teismui nustatomas analizuojant ieškinio (skundo, prašymo) dalyką bei pagrindą. Tam tikrais atvejais gali būti atsižvelgiama ir į faktines bylos aplinkybes, bendrą tikslą, kurio siekiama ginčo iniciavimu teisme bei galimą atsakovo argumentaciją tolimesniame procese.

8. Kad bendrosios kompetencijos teismai ir administraciniai teismai ginčų priskirtinumo nustatymo procese dalyvautų lygiais pagrindais, siūlytina pakeisti CPK 36 str. 3 dalį, ABTĮ 21 str. 3 dalį bei Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 37 str. 3 dalį, atsisakant nuostatos, jog, Specialiosios teisėjų kolegijos narių balsams pasiskirsčius po lygiai, lemiamą reikšmę turi posėdžio pirmininko, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko, balsas. Siekiant išvengti situacijos, kai Specialiosios teisėjų kolegijos narių balsų skaičius pasiskirsto po lygiai, taip pat keistina CPK 36 str. 2 dalis, ABTĮ 21 str. 1 dalis, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 37 str. 1 dalis, įtvirtinant penkiaasmenę Specialiosios teisėjų kolegijos narių sudėtį bei numatant, kad penktuoju Specialiosios teisėjų kolegijos nariu būtų skiriamas teisės mokslų habilituotas daktaras, užsiimantis akademinė veikla ir neatstovaujantis nei bendrosios kompetencijos, nei administracinių teismų sistemai.
9. Siekiant užtikrinti operatyvumo principo įgyvendinimą civiliniame procese, siūlytina CPK bei ABTĮ įtvirtinti privalomą teismų kreipimąsi į Specialiąją teisingumo kolegiją ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimo sprendimo stadijoje, taip pat įstatymiškai įtvirtinti teismo pareigą, sprendžiant ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, remtis Specialiosios teisingumo kolegijos nutartimis, priimtomis sprendžiant ginčus dėl teismų kompetencijos atirbojimo analogiškose bylose.
10. Siekiant įgyvendinti efektyvią asmens teisminę gynybą, siūlytina CPK 36 bei ABTĮ 21 straipsniuose įtvirtinti nuostatą, kad priskirtinumo ginčą gali inicijuoti ne tik visų rūšių bendrosios kompetencijos ir administraciniai teismai, bet ir ieškovas ar pareiškėjas, tačiau tai jie turi daryti prieš pateikdami teismui ieškinį (prašymą, skundą) bei sumokėję atitinkamą mokestį.
11. Bylos priskirtinumas teismui, kaip ir jos priskirtinumas nagrinėti civilinio proceso, administracinio proceso ar baudžiamojo proceso tvarka – viena iš teisės kreiptis į teismą prielaidų, kurios nesant teisė į teisminę gynybą yra negalima. Esant bylos iškėlimo stadijai teismui nustatčius, kad ieškovo ieškinys priskirtinas administracinių teismų kompetencijai, ieškinį turi būti atsisakoma priimti, remiantis CPK 137 straipsnio 2 dalies 1 punktu. Jeigu bylos priskirtinumas administracinio teismo kompetencijai paaiškėja tik iškėlus bylą bendrosios kompetencijos teisme, byla nutrauktina pagal CPK 293 straipsnio 1 dalį.
12. Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atirbojama, pozityviosios teisės normomis įtvirtinant pozityvius bei negatyvius teismų kompetencijos atirbojimo atvejus.

13. Specialiosios teisėjų kolegijos praktikoje ginčo priskirtinumas nustatomas, vadovaujantis teismų kompetencijos atirbojimo kriterijais bei principais. Tai, kad Specialioji teisėjų kolegija, nustatinėdama atitinkamo ginčo priskirtinumo klausimą, remiasi ir nuolat besikeičiančia LAT praktika bei besikeičiančiomis pozityviosios teisės normomis bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atirbojimo klausimu, lemia ir Specialiosios teisėjų kolegijos nenuoseklumą tam tikrų ginčų priskirtinumo nustatymo procese. Nenuosekli Specialiosios teisėjų kolegijos praktika teismų kompetencijos atirbojimo klausimu apunkina teismų galimybę tinkamai išspręsti ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, o tai dažnai užkerta kelią operatyvumo principo įgyvendinimui civiliniame procese.

NAUDOTI ŠALTINIAI

Norminiai teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-308.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. - Vilnius: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, 2005.
4. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340.
5. Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymas // Valstybės žinios, 1999, Nr. 13-309.
6. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Valstybės žinios, 1998, Nr. 64-1840.
7. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010.
8. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios, 1992, Nr. 28-810.
9. Lietuvos Respublikos piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas // Valstybės žinios, 1997, Nr. 65-1558.
10. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas // Valstybės žinios, 2002, Nr. 17-649.
11. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas // Valstybės žinios, 2006, Nr. 77-2975.
12. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas // Valstybės žinios, 1996, Nr. 71-1706.
13. Lietuvos Respublikos žemės įstatymas // Valstybės žinios, 2004, Nr. 28-868.

Specialioji literatūra

14. Abromavičienė G. Civilinės bylos teisingumo teismui aktualūs klausimai // Jurisprudencija. 2007. Nr. 3(93).
15. Abromavičienė G., Vėlyvis S. Kai kurios teisės kreiptis į teismą bendrosios sąlygos // Jurisprudencija. 2006. Nr. 2(80). P. 123-133.

16. Asser D., Baltutytė E., Driukas A. ir kt. Lietuvos CPK įgyvendinimo problemos. Nacionaliniai ir tarptautiniai aspektai: kolektyvinė monografija. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2007.
17. Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. T. 2. - Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2006.
18. Frowein Jochen Abr. Die Kontrolldichte bei der gerichtlichen Überprüfung von Handlungen der Verwaltung, Untersuchung über die Rechtslage in Frankreich, Grossbritannien, Italien, Österreich, Sweden, der Sweiz, Spanien, den Vereinigten Staaten von Amerika und den Europäischen Gemeinschaften. - Max – Planck – Institut, Heidelberg/Berlin: Springer – Verlag, 1993.
19. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. T. 1. - Vilnius: Justitia, 2003.
20. Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso komentaras. I dalis. Bendrosios nuostatos. - Vilnius: Justitia, 2004.
21. Paužaitė - Kulvinskienė J. Administracinė justicija. Teorija ir praktika: monografija. - Vilnius: Justitia, 2005.
22. Poška D. Bendrųjų ir administracinių teismų kompetencijos atskyrimas. Probleminiai aspektai // Teisė. 2006. T. 59. P. 88-105.
23. Valančius V. Kai kurie bendrosios kompetencijos, konstitucinių ir administracinių teismų santykių aspektai // Jurisprudencija. 2004. Nr. 51 (43). P. 70-79.

Teismų praktika

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika:

24. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 31 d. nutartis civ. byloje *P. Micevičius v. J. Anusauskas*, Nr. 3K-7-989/2000, kat. 35.
25. LAT CBS 2001 m. gegužės 25 d. konsultacija Nr. A3-45 // Teismų praktika. Nr. 15.
26. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. kovo 27 d. nutartis civ. byloje *Tverų vidurinė mokykla v. Plungės rajono savivaldybė*, Nr. 3K-3-508/2002, kat. 105; 117.
27. LAT CBS teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 6 d. nutartis civ. byloje *M. Vilkelytė – Mitalauskienė v. J. Vilkelis*, Nr. 3K-3-747/2002, kat. 85.2.
28. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 31 d. nutartis civ. byloje *UADB „Baltikums draudimas“ v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. 3K-3-198/2004, kat. 85.2; 67.

29. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 13 d. nutartis civ. byloje *UADB „Legela“ v. Kauno teritorinė muitinė, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, Nr. 3K-3-444/2004, kat. 85.2.
30. LAT CBS teisėjų kolegijos 2004 m. rugsėjo 22 d. nutartis civ. byloje *UAB DK „Lamantinas“ v. Kauno teritorinė muitinė*, Nr. 3K-3-481/2004, kat. 39.6.1; 67;85.2.
31. LAT CBS išplėstinės teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 25 d. nutartis, priimta civ. byloje *pagal pareiškėjo A. P. pareiškimą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, termino atnaujinimo*, Nr. 3K-7-24/2008, kat. 128.2 (S).
32. LAT CBS teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 15 d. nutartis civ. byloje *G. P. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*, Nr. 3K-3-232/2009, kat. 94.2.1(S).

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

33. LVAT teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 20 d. nutartis adm. byloje *R. Grigaliūnas v. Plungės rajono Policijos komisariatas*, bylos Nr. AS6-248-04, kat. 57.
34. LVAT teisėjų kolegijos 2005 m. kovo 24 d. nutartis adm. byloje *P. Gražulis, J. Veselka ir A. M. Pavilionienė v. Kauno miesto savivaldybė*, Nr. AS14-103-05, kat. 54.

Specialiosios teisėjų kolegijos praktika:

35. Specialiosios teisėjų kolegijos 2001 m. kovo 23 d. nutartis byloje *Lietuvos Evangelikų reformatų bažnyčia v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė*.
36. Specialiosios teisėjų kolegijos 2001 m. birželio 20 d. nutartis byloje *Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjai v. Lietuvos valstybė, atstovaujama Lietuvos Respublikos Vyriausybės*.
37. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. sausio 27 d. nutartis byloje *UAB „Mabilona“ v. Vilniaus apskrities viršininko administracija*.
38. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 18 d. nutartis byloje *UAB „Jūros smeltė“ v. Privatizavimo komisija*.
39. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 23 d. nutartis byloje *L. K. v. Šiaulių miesto savivaldybės administracija, Šiaulių miesto savivaldybės taryba*.
40. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. kovo 31 d. nutartis byloje *A. J. G., G. J., V. J. ir kt. v. Lietuvos Respublikos Vyriausybė*.

41. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 6 d. nutartis byloje *Lietuvos Karaimų religinė bendruomenė v. Valstybinė privatizavimo komisija, Vilniaus apskrities viršininko administracija, Trakų rajono savivaldybės meras ir kt.*
42. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. liepos 28 d. nutartis byloje *bankrutuojančios UAB „Nertera“ administratorius v. Kauno teritorinė muitinė.*
43. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 5 d. nutartis byloje *R. T. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba.*
44. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 19 d. nutartis byloje *J. Ž. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, VĮ Registrų centro Vilniaus filialas.*
45. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. spalio 27 d. nutartis byloje *Lietuvos Respublikos Generalinio prokuroro pavaduotoja v. Vilniaus apskrities viršininko administracija, E. M.,*
46. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 15 d. nutartis byloje *V. P. v. Zarasų rajono savivaldybės administracija.*
47. Specialiosios teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *Daugiabučio namo savininkų bendrija „Klevas“ v. UAB „Šakių šilumos tinklai“.*
48. Specialiosios teisėjų kolegijos 2005 m. rugsėjo 13 d. nutartis byloje *Klaipėdos apygardos vyriausiasis prokuroras v. Klaipėdos apskrities viršininko administracija, P. J.*
49. Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 14 d. nutartis byloje *UAB „Kauno regiono veislininkystė“ v. Kauno apskrities viršininko administracija.*
50. Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 21 d. nutartis byloje *A. M. v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija.*
51. Specialiosios teisėjų kolegijos 2006 m. liepos 21 d. nutartis byloje *IĮ Estetinės odontologijos centras „VivaDens“ v. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija.*
52. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 22 d. nutartis byloje *P. Š., R. K., V. K. ir kt. v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Klaipėdos apskrities viršininko administracija, Lietuvos geologijos tarnyba prie Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos ir kt.*
53. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. balandžio 6 d. nutartis byloje *D. V. v. VĮ Registrų centras.*

54. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. birželio 8 d. nutartis byloje *AB „Vilma“ v. Palangos miesto savivaldybės administracija, Klaipėdos apskrities viršininko administracija.*
55. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. liepos 2 d. nutartis byloje *L. D. v. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM Kauno rajono priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba.*
56. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. rugpjūčio 17 d. nutartis byloje *V. Č. v. VĮ Registrų centro Kauno filialas.*
57. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 24 d. nutartis byloje *UAB „Anykštos redakcija“ v. Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos komisija.*
58. Specialiosios teisėjų kolegijos 2007 m. lapkričio 15 d. nutartis byloje *O. A. A., V. A. ir kt. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija.*
59. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *R. A. P. v. Kauno miesto savivaldybė.*
60. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *A. Z. v. Vilniaus apskrities viršininko administracija.*
61. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 22 d. nutartis byloje *I. M. v. Kauno miesto savivaldybė, Kauno apskrities viršininko administracija, UAB „Gembė“.*
62. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 31 d. nutartis byloje *Z. K. U. v. Kauno apskrities viršininko administracija.*
63. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 15 d. nutartis byloje *K. B. v. Šiaulių apskrities viršininko administracija.*
64. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. vasario 15 d. nutartis byloje *UAB „Birių krovinių terminalas“ v. Klaipėdos miesto savivaldybė, laivų krovos AB „Klaipėdos smeltė“.*
65. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. kovo 13 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras v. Neringos savivaldybės taryba.*
66. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis byloje *V. Z. v. S. P., V. P., Vilniaus apskrities viršininko administracijos Širvintų rajono žemėtvarkos skyrius.*
67. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 24 d. nutartis byloje *pagal A. C. pareiškimą suinteresuotiems asmenims Marijampolės apskrities viršininko administracijai, T. C. dėl įstatymo nustatyto termino atnaujinimo ir juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo.*

68. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. balandžio 28 d. nutartis byloje *Vilniaus apygardos vyriausiasis prokuroras v. Trakų rajono savivaldybė, VAVA, J. I.*
69. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis byloje *V. T. v. J. P.*
70. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *V. Ž. v. Kauno apskrities viršininko administracija.*
71. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *G. B. v. Kauno apskrities viršininko administracija, Kauno miesto 11-asis notarų biuras.*
72. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 13 d. nutartis byloje *R. K. N. v. Lietuvos Respublika, Kauno miesto savivaldybės taryba, VĮ Registrų centras.*
73. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 25 d. nutartis byloje *Klaipėdos miesto apylinkės vyriausiasis prokuroras, ginantis viešąjį interesą, v. Neringos savivaldybės taryba, Neringos savivaldybės administracija, UAB „Sabonio klubas ir partneriai“.*
74. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 27 d. nutartis byloje *T. V., H. V., S. V. ir kt. v. J. P., A. P., A. M. ir kt.*
75. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. liepos 14 d. nutartis byloje *A. R. v. A. J., Kaišiadorių rajono savivaldybė.*
76. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. rugpjūčio 8 d. nutartis byloje *E. G. v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.*
77. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis byloje *V. G. v. Lietuvos Respublika, atstovaujama Vilniaus miesto Vyriausiojo policijos komisariato.*
78. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 24 d. nutartis byloje *R. M. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.*
79. Specialiosios teisėjų kolegijos 2008 m. gruodžio 2 d. nutartis byloje *R. J., A. P., E. R. ir kt. v. Panevėžio miesto savivaldybės administracija, Panevėžio apskrities viršininko administracija, UAB „Viktauga“ ir kt.*
80. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. kovo 9 d. nutartis byloje *Panevėžio apygardos vyriausiasis prokuroras v. Panevėžio apskrities viršininko administracija, J. K., N. K. ir kt.*
81. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. balandžio 6 d. nutartis byloje *J. S. v. B. K., Kauno apskrities viršininko administracija, Kultūros apsaugos departamento Kauno teritorinis poskyris.*

82. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 28 d. nutartis byloje *pagal pareiškėjo P. S. pareiškimą dėl įstatymų nustatyto termino atnaujinimo, juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo*.
83. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gegužės 29 d. nutartis byloje *Jurbarko rajono vyriausiasis prokuroras v. Jurbarko rajono savivaldybė, Jurbarko rajono savivaldybės administracija, G. B.*
84. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. birželio 22 d. nutartis byloje *V. P. v. Kauno apskrities viršininko administracija, UAB „Autokausta“*.
85. Specialiosios teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 8 d. nutartis byloje *bankrutuojanti UAB „Tauga“ v. Muitinės departamentas prie Finansų ministerijos*.

Internetinės nuorodos:

86. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, <http://www.autoinfo.lt/webdic/>, prisijungta 2009 m. birželio 9 d.

SANTRAUKA

Bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencijos atribojimas

1999 m. gegužės 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos administracinių teismų įsteigimo įstatymui bei Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymui, Lietuvoje greta bendrosios kompetencijos teismų sistemos pradėjo funkcionuoti savarankiška administracinių teismų sistema. Įsteigus administracinius teismus, tapo aktualus ir bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo klausimas. Nepaisant to, kad administraciniai teismai Lietuvoje veikia jau vienuolika metų, tačiau teismų kompetencijos atribojimo klausimui teisės literatūroje skiriamas pernelyg menkas dėmesys, o tai ir nulemia šios temos aktualumą.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – pateikti išsamią bendrosios kompetencijos teismų bei administracinių teismų kompetencijos atribojimo analizę, išskiriant probleminius minėtos temos aspektus bei pateikti galimas įstatyminio reguliavimo tobulinimo kryptis.

Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys skyriai. Pirmajame skyriuje analizuojami bendrieji teismų kompetencijos atribojimo klausimai. Antrajame aptariama priskirtinumo ginčų nagrinėjimo tvarka bei priskirtinumo taisyklių nesilaikymo teisiniai padariniai, o trečiasis darbo skyrius skirtas mišraus teismų kompetencijos atribojimo būdo, taikomo Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje, analizei.

Magistro baigiamajame darbe keliamas probleminis klausimas, ar bendrosios kompetencijos teismų ir administracinių teismų kompetencija atribojama rūšinio teisingumo ar vis dėlto priskirtinumo instituto normomis. Nuo to, kokia pozicija vadovaujantis bus atribojama teismų kompetencija, priklauso ir tai, kokie padariniai kils, teismui nesilaikius priskirtinumo taisyklių.

Specialiosios teisingumo kolegijos 1999 – 2010 m. nutarčių analizė taip pat leidžia formuluoti išvadą, kad Specialiosios teisėjų kolegijos praktikai, taikant teismų kompetencijos atribojimo kriterijus bei principus, trūksta nuoseklumo. Nenuosekli Specialiosios teisėjų kolegijos praktika teismų kompetencijos atribojimo klausimu apsunkina teismų galimybę tinkamai išspręsti ieškinio (prašymo, skundo) priėmimo klausimą, bei nulemia, kad asmens teisė į operatyvų teismo procesą realiai įgyvendinama ne visada.

ZUSAMMENFASSUNG

Zuständigkeitsabgrenzung der ordentlichen Gerichtsbarkeit und der Verwaltungsgerichtsbarkeit

Mit dem In-Kraft-Treten des Gesetzes der Einrichtung von Verwaltungsgerichten der Republik Litauen und des Gesetzes des Verwaltungsstreitverfahrens am 1. Mai 1999, began in der Republik Litauen neben den Gerichten der ordentlichen Gerichtsbarkeit das selbstständige System der Verwaltungsgerichte zu funktionieren. Mit der Einrichtung der Verwaltungsgerichte ist die Frage der Zuständigkeitsabgrenzung der ordentlichen Gerichtsbarkeit und der Verwaltungsgerichtsbarkeit aktuell geworden. Ungeachtet dessen, dass Verwaltungsgerichte bereits seit 11 Jahren in der Republik Litauen funktionieren, wird jedoch in der Rechtsliteratur zu wenig Achtung der Frage der Zuständigkeitsabgrenzung der ordentlichen Gerichtsbarkeit und der Verwaltungsgerichtsbarkeit geschenkt, was über die Aktualität des Themas entscheidet.

Das Ziel der vorliegenden Magisterarbeit besteht darin, eine ausführliche Analyse der Zuständigkeitsabgrenzung der ordentlichen Gerichtsbarkeit und der Verwaltungsgerichtsbarkeit darzustellen, problematische Aspekte des erwähnten Themas hervorzuheben sowie mögliche Richtungen der Vervollkommnung der gesetzlichen Regelung zu präsentieren.

Die Magisterarbeit besteht aus drei Kapiteln. Im ersten Kapitel werden allgemeine Fragen der Zuständigkeitsabgrenzung analysiert. Im zweiten Kapitel wird die Verhandlungsordnung von Streitigkeiten wegen der Zurechenbarkeit sowie die Folgen der Nichteinhaltung von Regeln der Zurechenbarkeit besprochen. Das dritte Kapitel der Magisterarbeit wird der Analyse der gemischten Art der Zuständigkeitsabgrenzung, die im Rechtssystem der Republik Litauen angewendet wird, gewidmet.

In der vorliegenden Magisterarbeit wird eine problematische Frage aufgeworfen, ob die ordentliche Gerichtsbarkeit und die Verwaltungsgerichtsbarkeit durch die sachliche Zuständigkeit oder allerdings durch die Normen des Zurechenbarkeitsinstituts voneinander abgegrenzt werden. Davon, in Anlehnung an welche Position sich bei der Zuständigkeitsabgrenzung gestützt wird, hängt auch das ab, welche Folgen entstehen, wenn das Gericht von den Regeln der Zurechenbarkeit abweicht.

Die Analyse der Beschlüsse des Kollegialgerichts für Zuständigkeitsabgrenzung von 1999-2010 erlaubt eine Schlussfolgerung zu ziehen, dass der Rechtsprechung eines solchen Kollegialgerichts bei der Anwendung der Kriterien und Prinzipien für die Zuständigkeitsabgrenzung an der Konsistenz fehlt. Die nicht konsistente Rechtsprechung eines

Kollegialgerichts für Zuständigkeitsabgrenzung erschwert die Möglichkeit der Gerichte über die Zulassung einer Klage (Bitte, Beschwerde) angemessen zu entscheiden sowie bedingt, dass nicht immer das Recht auf einen operativen Gerichtsprozess tatsächlich umgesetzt wird.